

Bewust kiezen

Hoe begeleid je dat?

*Praktijkgericht onderzoek naar een handleiding voor
studiekeuzetrajectbegeleiding bij mensen met autisme binnen
de GGz hulpverlening.*

Toets 6

Student: Anette Zwiep

Studentnummer: 2193925

Werkplek: Centrum Autisme-GGZ Breburg

Datum: 16-8-2013

Begeleiders:

Annemieke Weterings
en Thea Deckers

Voorwoord

Mijn naam is Anette Sprengers. Ik ben werkzaam bij de GGzBreda. Ik werk sinds dit jaar als trajectbegeleidster studie. In 2004 ben ik begonnen als werkbegeleidster educatief op de woon-werkvoorziening voor mensen met autisme (WWA). In de loop van de jaren zijn begrippen als herstelondersteunende zorg, empowerment en ambulantisering speerpunten geworden binnen GGzBreda. Het aanbod van de WWA is daardoor veranderd van aanbodgericht naar vraaggericht werken. Dit heeft er toe geleid dat de functie trajectbegeleiding studie is ontstaan welke ik momenteel vervul.

In 2004 maakte ik voor het eerst kennis met autisme bij mensen met een normale begaafdheid. Al vrij snel heb ik een interne training en een aantal cursussen gevolgd over autisme. Door de verkregen kennis en inzichten kon ik de cliënten beter begrijpen en daardoor beter begeleiden. Ondanks mijn ruime werkervaring en goede basiskennis over autisme had ik behoefte aan meer specialistische kennis. Daarom ben ik in september 2011 gestart met de opleiding Master SEN te Tilburg met autisme specialist als doel.

Een onderdeel van de Master SEN is een praktijkgericht onderzoek. Het is gezien mijn persoonlijke doelstelling niet vreemd dat ik deze bij de doelgroep autisme uitvoer. Door het onderzoek hoop ik een werkbaar product te ontwerpen die mij, de cliënt maar ook andere professionals helpt bij het traject dat toewerkt naar een geschikte studiekeuze.

Zonder hulp van het thuisfront, de respondenten in de vorm van collega's en cliënten, studiebegeleider en mijn critical friends binnen de opleiding en werk had ik mijn onderzoek nooit tot dit resultaat gebracht. Ik wil hen dan ook bedanken voor hun inzet, medewerking, flexibiliteit en betrokkenheid.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
Schematische weergave, traject studiekeuzebegeleiding	6
Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling	7
Context verhelderen	7
Het probleem	8
De onderzoeksvraag	8
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	10
Inleiding	10
Keuzes maken	10
Autisme	11
(Studie)keuzes maken voor iemand met autisme	12
Aandachtspunten voor de begeleiding bij het keuzeproces voor mensen met autisme	13
Bestaande producten bij het vormen van een studiekeuze	14
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	15
Inleiding	15
Uitgangspunten onderzoek	15
Schematisch overzicht	16
Vooronderzoeksfase	17
Ontwerp & evaluatiefase	18
Validiteit en ethiek	19
Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten	20
Inleiding	20
Verkregen data tijdens de vooronderzoeksfase	20
Enquête	23
Verkregen data tijdens de ontwerp- en evaluatiefase	27
Hoofdstuk 5 Beantwoording van de onderzoeksvraag	29
Beantwoording deelvragen	29
Beantwoording onderzoeksvraag	32
Conclusie en aanbevelingen	33
Hoofdstuk 6 Evaluatie en Reflectie	35
Reflectie gericht op onderzoeksproces en onderzoek.	35
Persoonlijke ontwikkeling	36

Hoofdstuk 7	Literatuurlijst	38
Hoofdstuk 8	Bijlage	40
Bijlage 1	Uitwerking competentietest Job-coach	40
Bijlage 2	Uitwerking LOB scan	42
Bijlage 3	Uitwerking ketenzorg	44
Bijlage 4	Enquête	49
Bijlage 5	Schematische weergave productenvergelijking.	54
Bijlage 6	Matrix data verwerking respondenten Enquête	56
Bijlage 7	Samenvatting feedback verkregen uit ronde twee	68
Bijlage 8	Notitie email evaluatieronde drie	69
Bijlage 9	Eindproduct onderzoek	70

Samenvatting

Voor u ligt het onderzoeksverslag behorende bij een ontwerponderzoek. Het onderzoek heeft ervoor gezorgd dat er voor het traject studiekeuzebegeleiding voor mensen met autisme een handleiding ontstaan is. Als trajectbegeleider studie pas ik deze handleiding nu toe binnen mijn afdeling van de GgzBreburch.

Het ontwerp is tot stand gekomen door de inzet van een literatuurstudie, testen gericht op functie-inhoud, productvergelijking en een enquête. Bij dit alles zijn collega's en cliënten betrokken geweest. De verkregen data zorgde uiteindelijk voor de richtlijnen en criteria van het te ontwerpen product.

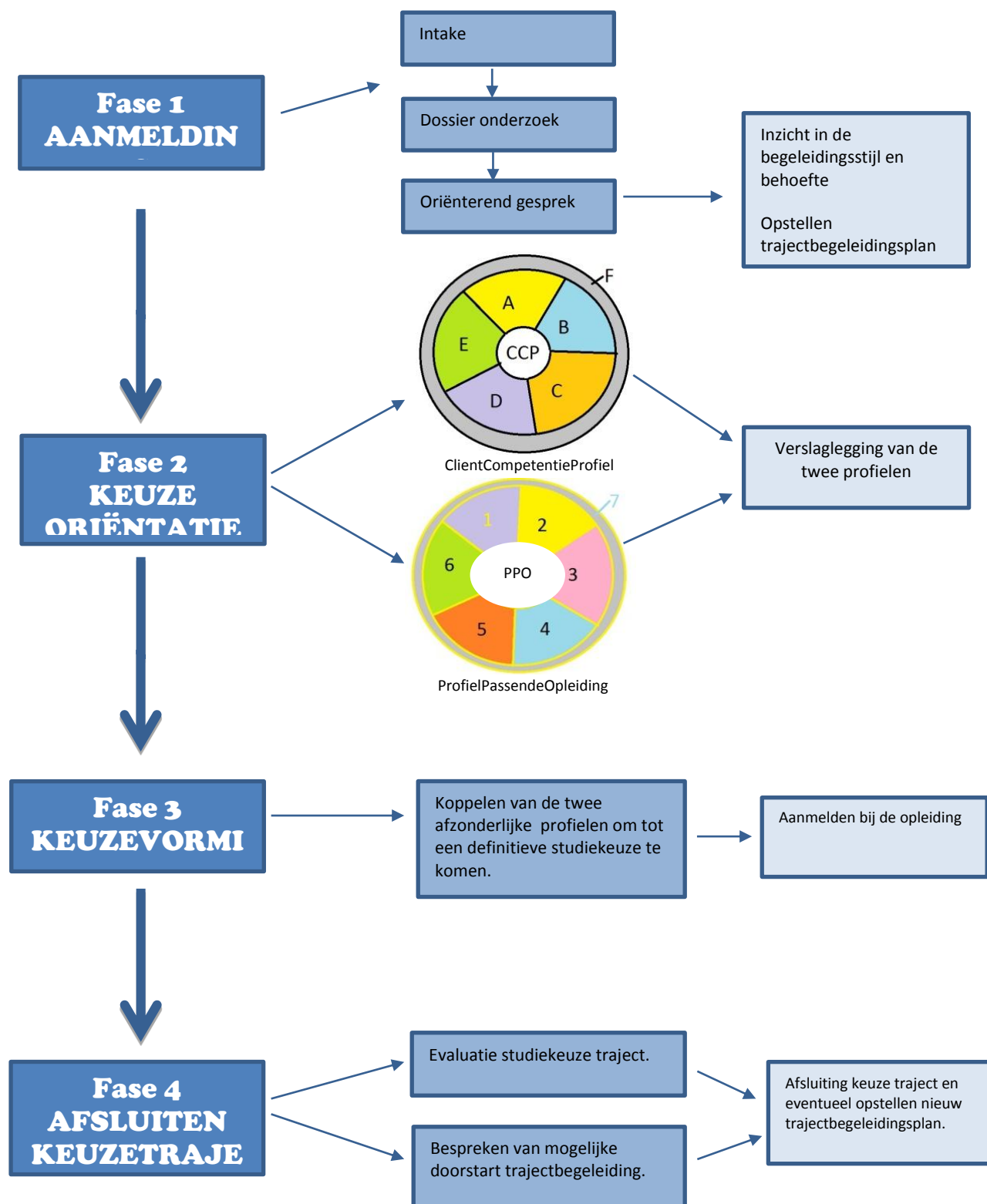
Het ontwerp heeft vorm gekregen door drie evaluatierondes. Bij de eerste ronde zijn de criteria en richtlijnen tijdens een interview, met een collega, verder aangescherpt aan de hand van de eerder verkregen data-analyse. Ook zijn de conclusies van de productvergelijking bekeken op juistheid van interpretatie. Hierna is een eerste ontwerp ontstaan dat via de tweede evaluatieronde door collega's en critical friends voorzien is van feedback. Dit heeft geleid tot een tweede ontwerp. Deze is op zijn beurt weer voorgelegd aan twee mensen van de doelgroep. Via een half-gestructureerd interview is gekeken naar de inhoud en uitwerking van het ontwerp. De verwerking hiervan heeft uiteindelijk tot het eindproduct van mijn onderzoek geleid.

Onderzoeksvraag:

“Hoe ziet het proces van het maken van een bewuste studiekeuze door mensen met autisme en een normale begaafdheid binnen de GGzBreburch eruit, en welk instrument kan dit proces leiden?”

Is hiermee beantwoord. Op de volgende pagina is een weergave te vinden van het te doorlopende traject.

Schematische weergave, traject studiekeuzebegeleiding.

Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling

Context verhelderen

We zien het overal om ons heen. Organisaties zijn aan het veranderen en reorganiseren. Enerzijds door bezuinigingsmaatregelen (de overheid heeft immers een staatstekort) en anderzijds door vernieuwde inzichten. Kritisch kijken naar het huidige aanbod en daardoor beter aansluiten bij de hulpvraag. Hier begint het ontstaan van mijn praktijkgericht onderzoek.

Waar de GGz voorheen vertrekt vanuit het medisch model (probleem staat centraal, professional is deskundig en bepaald), start deze nu steeds meer vanuit het sociale model (kijken naar mogelijkheden, professional ondersteund en cliënt is leidend). Begrippen als zelfsturend, empowerment¹ en ambulantisering², die tot stand zijn gekomen vanuit het Europees beleid 2010-2020, zijn hier uit voortgevloeid. De basis ligt in de Lissabon Strategie (Europees beleid 2000-2010). De staatschuld is te groot en het stelsel van sociale zekerheid is te duur. Gevolgen zijn bezuinigingen die zich uiten in een terugtrekkende overheid. De eigen verantwoordelijkheid van de burgers vergroot en er komen nieuwe wetten (Michon, 2012). Zoals het er nu voorstaat, zal in januari 2014 de wet Wajong vervangen worden door de wet werken naar vermogen (WWNV). Inspelen en gebruikmaken van de mogelijkheden van de persoon staan hierbij centraal.

Bij GGzBregburg heeft dit alles tot een veranderingsproces geleidt. Ook mijn afdeling is onder de loep genomen en ondersteund de cliënt vanuit de volgende missie:

“Geïntegreerde zorg bieden aan volwassenen met een autisme spectrum stoornis, zodat ze met succes kunnen wonen, werken, leren en leven in een omgeving die aansluit bij hun wensen en behoeften.”

Dit door maatwerk te leveren op één of meerdere gebieden¹ en de wens van de cliënt als uitgangspunt te nemen. Samenwerken met de cliënt en zijn netwerk en het bieden van flexibele en geïntegreerde zorg ondersteund de cliënt bij zijn herstel. Daarnaast zijn ambulantisering, herstelondersteunende zorg¹ en empowerment speerpunten. (Appels, 2011)

Een trajectbegeleider is inzetbaar op drie niveaus; kiezen, verkrijgen en behouden van een studie. Samen met de cliënt wordt gestreefd naar passende ondersteuning tijdens alle fases van de studie in combinatie met het autisme. Hierbij zullen de missie en de visie van de organisatie leidend zijn.

¹ eigen capaciteiten versterken en meer zeggenschap verkrijgen over de eigen situatie. Hierdoor verkrijgt je meer verantwoordelijkheid in je eigen herstel proces. Over welke capaciteiten een cliënt beschikt en op welke manier de empowerment wordt ingezet/uitgevoerd verschilt per cliënt (Jacobs, et al. 2005)

² Streven om mensen met een beperking zo ‘normaal’ mogelijk te laten participeren en de benodigde hulp aan huis te bieden. De geboden hulp aan huis kan variëren van een of twee contacten per week tot elke dag intensieve thuishulp, crisisopvang aan huis of intensieve gedragskundige begeleiding. (Everdingen & Dreesens)

Het probleem.

Een cliënt wordt via de behandelaar doorverwezen naar een trajectbegeleider. Het kan hierbij gaan om een traject gericht op studie of werk. Als we het hebben over het traject studie, komt de vraag veelal voort uit:

- Het vergroten van eigenwaarde en zelfvertrouwen, bewijs dat je een diploma hebt gehaald en dus tot iets in staat bent.
- Kansen vergroten op de terugkeer in de maatschappij, volwaardig burgerschap.
- Zinnvolle en doelgerichte daginvulling.

De motivatie om te studeren is aanwezig. Maar wat de cliënt wil (en kan) gaan studeren is nog onbekend. Waar liggen zijn interesses en capaciteiten? En hoe verhoudt dit zich met zijn autisme, competenties en financiële mogelijkheden? Zelfregulatie zorgt voor een bewuste keuze. Hiervoor zijn vier vaardigheden belangrijk; zelfbewustzijn, geweten, onafhankelijke wil en creatieve verbeelding. Door bewust stil bij te staan bij deze vaardigheden verkrijgt men kennis om een bewuste keuze te maken (Beekers, 2006). Zelfregulatie is een lastig proces voor iedereen, maar voor iemand met autisme in het bijzonder. Dit komt mede door de problemen binnen de sociale interactie, communicatie en verbeelding (triade van Wing (2001)).

Samen met de cliënt ga ik op zoek naar antwoorden. Dit gebeurt onder andere door individuele gesprekken gericht op interesse en beroepskeuze mogelijkheden. Verkregen informatie uit eerdere onderzoeken, behandelingen, contact met het netwerk en schoolervaringen worden besproken. Uiteindelijk breng ik samen met de cliënt de mogelijkheden voor een studie in kaart. Ik heb echter geen format voor dit traject. Elke keer opnieuw bekijk ik welke stap(pen) er doorlopen moeten worden en start ik vanuit verschillende uitgangspunten. Ik wil graag meer structuur en duidelijkheid in de te nemen stappen brengen, zodat het proces inzichtelijk is voor de cliënt en mijzelf. Het is niet de bedoeling dat ik het traject volledig bepaal, maar wel dat ik kan verantwoorden welke stappen ik de cliënt aanbied in dit traject. Door het verkrijgen van inzichten, mogelijkheden en kennis voor mij als trajectbegeleidster verwacht ik dat ik de cliënt beter kan ondersteunen en begeleiden daar waar de cliënt het nodig heeft.

De onderzoeksvraag.

De afgelopen jaren zijn er voor ondersteuning en zelfinzicht voor mensen met autisme veel instrumenten ontworpen. Zo is bij het Leo Kannerhuis het Kira- (werk) en Kairo project (studie) ontstaan. Om te voorkomen dat ik het wiel voor de tweede keer ga uitvinden, zal ik me hier verder in verdiepen via een literatuurstudie. Naast de theorie wil ik ook de stem horen van mijn cliënten. Levensloopbegeleiding en maatwerk zijn begrippen die in de literatuur veelvuldig terugkomen als we het hebben over autisme. Het is zelfs opgenomen in het Europees beleid 2010-2020 'levenslange begeleiding bij loopbaanontwikkeling'. Maar hoe ervaren de cliënten dit zelf en welke informatie vindt de cliënt belangrijk bij het vormen van een studiekeuze? Door navraag te doen bij mijn eigen cliënten kan ik uiteindelijk beter aansluiten bij hun behoeften.

De uitkomsten wil ik daarna terugkoppelen naar de theorie zodat ik daarna een eindproduct kan ontwikkelen dat voor mij als leidraad kan gelden bij het doorlopen van het traject kiezen.

Dit alles brengt me tot de volgende onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen.

“Hoe ziet het proces van het maken van een bewuste studiekeuze door mensen met autisme en een normale begaafdheid binnen de GGzBreda eruit, en welk instrument kan dit proces leiden?”

1. Wat heeft men nodig bij het maken van een bewuste studiekeuze?
2. Welke kenmerken van autisme zijn van invloed bij het maken van een studiekeuze?
3. Welke begeleidingsmethoden en middelen zijn doeltreffend voor het begeleiden van iemand met autisme naar een bewuste studiekeuze?
4. Welke onderdelen zijn van belang om tot een bewuste studiekeuze te komen en zullen in het werkdocument opgenomen moeten worden?

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

Inleiding

Uitgangspunt voor het onderzoek is het starten van een studie door volwassen mensen met autisme. Het gaat met name om de stappen die gezet moeten worden om dit vanuit een onderbouwde keuze te kunnen doen. De expertise van de trajectbegeleider zorgt ervoor dat hij kan aansluiten bij de mogelijkheden van mensen met autisme. De eerste stap hiervoor is een literatuur studie geweest. Hierbij richt ik me op de volgende deelvragen.

1. Wat heeft men nodig bij het maken van bewuste studiekeuze?
2. Welke kenmerken van autisme zijn van invloed bij het maken van een studiekeuze?
3. Welke begeleidingsmethoden en middelen zijn doeltreffend voor het begeleiden van iemand met autisme naar een bewuste studiekeuze?

Keuzes maken

Mensen kunnen op verschillende manieren een keuze maken. In de praktijk merk ik dat cliënten voornamelijk kiezen vanuit hun verstand. Een kleine groep heeft vanaf het begin wel een idee of gevoel welke richting ze op willen, maar willen deze graag onderbouwd zien door feiten. Ze gaan op zoek naar informatie die hun keuze versterkt en bevestigt. Denk aan het uitzoeken van mogelijkheden op de arbeidsmarkt, controleren van de daadwerkelijke, veelal theoretische, beroepsinvulling. Een andere groep is erg in zichzelf gekeerd en laat het maken van de keuzes graag over aan mij als professional. Door gezamenlijk informatie te verzamelen en vervolgens toe te lichten en/of uit te werken krijgen cliënten zelf inzicht in de keuzemogelijkheden en kunnen zij tot een definitieve keuze komen.

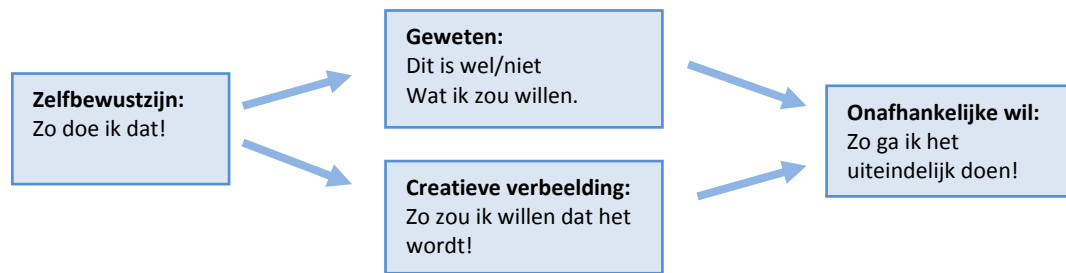
Uit onderzoek komen zeven verschillende keuzestijlen naar voren met ieder hun eigen insteek en begeleidingsbehoefte. Samengevat komt het op het volgende neer;

“De kunst van het kiezen is de kunst van het overwegen.
De vraag is echter welke weegschaal je hanteert:

- * Overweeg je vanuit je hoofd? (logisch rationeel)
- * Overweeg je vanuit je hart? (emotioneel)
- * Overweeg je vanuit je jezelf? (eigenzinnig)
- * Overweeg je vanuit de ander? (meegaand)
- * Overweeg je vanuit het hier en nu? (impulsief)
- * Overweeg je vanuit het daar en dan? (uitstellend)”

(Vrij naar Peit Weisfeld) (Beekers, 2006, p. 40)

Daarnaast zorgt zelfregulatie voor een bewuste keuze. Maar wat houdt dit nu concreet in. In het boek kiezen is een kunst (Beekers, 2006, p. 28) is hiervoor het volgende schema opgenomen:

Voor bovenstaande is het belangrijk dat je de context van je keuzes kunt zien. Hiervoor is samenhang in denken belangrijk. Doordat we de samenhang (context) van iets zien kunnen we een preselectie maken van onze mogelijkheden. Deze selectie zorgt ervoor dat we onze daadwerkelijke keuze beperken tot een overzichtelijke en kleinere groep van mogelijkheden.

Een studie keuze is de eerste stap in je verdere loopbaan. Barkley³ (1998) heeft hiervoor de Crystal-Barkley methode ontwikkeld. Hierbij staan er drie vragen centraal. Wie ben ik? Waar wil ik heen? Hoe kom ik daar? Ze spelen in op de eerder genoemde vaardigheden voor het maken van een bewuste keuze.

Het maken van een goede keuze is een proces waarbij meerdere factoren een rol spelen en om deze inzichtelijk en overzichtelijk te houden is structuur en orde belangrijk. Ook omdat het tijdspad voor het maken van een keuze vaak beperkt is.

Autisme

Autisme behoort bij de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) tot de pervasieve ontwikkelingsstoornissen. Dit houdt in dat de stoornis invloed heeft op alle domeinen van het functioneren en zich gedurende het gehele leven van een individu afspeelt. Hoe autisme zich bij iemand uit, kan erg verschillend zijn. Toch hebben alle mensen met autisme problemen binnen de triade van Wing (2001). De mate en vorm van de begeleidingsbehoefte is afhankelijk van de uitingen van het autisme. Lorna Wing en haar medewerkers hebben aan de hand van bevindingen en onderzoek een sociale sub-typologie ontwikkeld. Het heeft individuen in vier subgroepen kunnen verdelen, namelijk de afzijdige groep, de passieve groep, de actief maar bizarre groep en de hoogdravende groep. Later heeft A. Shah er nog een groep aan toe gevoegd namelijk de extreme variant van de normale-groep. Aan elke groep zijn gedragskenmerken en begeleidingsbehoeften gekoppeld (Vermeulen, 1999, pp.49-52). In mijn werkveld kom ik alle varianten tegen. De passieve groep is afwachtend en heeft stimulering en prikkelingen nodig, een plan van aanpak. Daar tegenover staat de actieve maar bizarre groep die afgeremd moet worden door te kaderen, organiseren en plannen van hun activiteiten en initiatieven.

Het gedrag van iemand met autisme komt mede tot stand door zijn andere manier van denken en voelen (waarnemen en emoties). Wil ik het gedrag van iemand met autisme begrijpen, dan zal ik zijn manier van denken en voelen, moeten begrijpen. Ik zal zijn gedrag eerst moeten achterhalen voor ik er iets mee kan doen. In het boek 'autisme en normale begaafdheid in het onderwijs' wordt gesproken over de buiten- en binnenkant van autisme (vermeulen, Mertens, & Vanroy, 2010, p. 41) .

³ Barkley is een van de meest bekende Amerikaanse loopbaanbegeleiders. Zij heeft deze methode ontwikkeld op basis van jarenlange training en deze is gericht op ouders, zodat zij hun kinderen kunnen helpen om hun eigen loopbaan vorm te geven. In de methode staan drie vragen centraal: Wie ben ik? Waar wil ik heen? Hoe kom ik daar. (Son, 2012)

Door vernieuwde kennis, gericht op de werking van de hersenen bij mensen met autisme, onder andere door onderzoeken van Robert Schultz (Maassen, 2005), is het nog duidelijker geworden dat de problemen binnen de centrale coherentie (de samenhang in het denken), Theory of Mind (vermogen tot rolname en perspectiefname) en executieve functies (plannen en organiseren) onafscheidelijk zijn van autisme.

Een ander belangrijk aandachtspunt is de communicatie door en met mensen met autisme. Net benoemde ik dat de andere manier van denken en voelen gevolgen kan hebben op het gedrag van mensen met autisme. Dit geldt ook voor de uiting en verwerking van communicatie. Zintuiglijke prikkels worden anders waargenomen en op een andere manier verwerkt. Mensen met autisme overzien hierdoor vaak het geheel niet van de communicatie. De samenhang tussen non-verbaal, verbaal en de context wordt niet altijd gezien. Daarnaast wordt taal vaak letterlijk geïnterpreteerd en hebben ze moeite met het scheiden van hoofd- en bijzaken.

(Studie)keuzes maken voor iemand met autisme

Voor mensen zonder autisme is kiezen en zelf beslissen een recht waar ze op staan, hoeksteen van vrijheid. Voor mensen met autisme is kiezen en beslissen een opdracht waar ze voor staan.
(Vermeulen, 1999,p.92)

Net hebben we kunnen lezen dat zelfregulatie zorgt voor een bewuste studiekeuze en daarvoor samenhangend denken belangrijk is. Mensen met autisme hebben moeite met het samenhangend denken. Zij ervaren gebeurtenissen als een op zichzelf staand geheel en missen de samenhang tussen de verschillende gebeurtenissen. Daarnaast kunnen zij vaak de context (gevolgen) van hun keuze niet overzien. Mensen met autisme missen vaak het uiteindelijke doel en denken in diverse richtingen waardoor er geen preselectie kan plaatsvinden. Om tot een keuze te komen zullen ze alle mogelijke manieren en argumenten bestuderen ongeacht relevantie. Alle opties moeten vervolgens geordend worden op bruikbaarheid en relevantie. Het spreekt voor zich dat het komen tot een keuze bij iemand met autisme langer duurt dan bij iemand zonder autisme. Nog veel vaker komen ze niet eens tot een keuze omdat er altijd mogelijkheden open blijven staan (Vermeulen, 1999,p.92). Cliënten zoeken zelf bewust naar informatie maar verzanden in de overdaad aan informatie. Ze weten niet goed wat wel en niet belangrijk is en daarom lezen ze alle kleine lettertjes en zetten elk detail in een schematisch overzicht. Weer anderen weten niet waar ze moeten beginnen en lopen vast in hun zoektocht. Door het ontbreken van de preselectie overzien ze niet waar en hoe ze moeten starten en lijkt het alsof ze niets doen. Voor mij als trajectbegeleider is het belangrijk dat ik de cliënt kaders bied voor het maken van een keuze, door de context te verhelderen en mogelijke consequenties inzichtelijk te maken.

Door het toepassen van de Crystal-Barkley methode speel je in op de beeldvorming van je keuze. De vragen zijn erg algemeen en vragen veel van je zelfkennis en verbeelding. Mensen met autisme hebben hier moeite mee. Ze kunnen er geen eenheid in zien en beseffen dus niet wat ze met de vragen aan moeten vangen. Ik merk dat dit één van de redenen is waarom mensen met autisme bij mij in traject zitten, ze hebben ondersteuning en handvatten nodig bij het beantwoorden van deze vragen.

Door het gebrek in de effectieve functies hebben mensen met autisme moeite met het plannen en organiseren van hun werkzaamheden. Ook nu overzien zij het geheel niet waar door zij zichzelf kunnen verliezen in het stellen van prioriteiten, belang en mogelijkheden. Gevolg is dat het een grote chaos wordt in hun hoofd maar ook in de uitvoering. Dit zie ik in de praktijk terug. Waar de ene

cliënt volledig vastloopt in het structureren en organiseren van de overdaad aan informatie die hij heeft uitgezocht en opgedaan, heeft de andere cliënt meer hulp en ondersteuning nodig bij het inzichtelijk krijgen van zijn eigen wensen en interesses. Waar is de cliënt nu eigenlijk naar op zoek en wat past hierbij?

Aandachtspunten voor de begeleiding bij het keuzeproces voor mensen met autisme

In de theorie vind ik terug dat mensen met autisme ondersteuning en begeleiding nodig hebben tijdens het uitzetten en vormen van hun eigen loopbaan. Ellie Maarse zegt in een artikel van de NVA:

"Ik ben voorstander van zoveel mogelijk zelf de regie voeren over je gezondheid, met alle middelen die daartoe beschikbaar zijn. Maar dat moet wel kunnen en bij autisme is niemand hetzelfde. Daarom zal per persoon bekeken moeten worden wat haalbaar is, autisme vraagt om maatwerk."

Bij GGzBregburg zijn empowerment en ambulantisering belangrijke uitgangspunten. Maar passen deze begrippen ook bij mensen met autisme? Ellie Maarse heeft dit net al mooi aangegeven. Het gaat om uitgangspunten, iets waarna we streven maar dat houdt niet in dat het voor een ieder haalbaar hoeft zijn. We zullen ons hiervan bewust moeten zijn en rekening mee moeten houden in het aanbod van de hulpverlening.

Berckelaer-Onnes (2008) benadrukt het belang van hand in hand gaan van beeldvorming en behandeling bij mensen met autisme. Belangrijk uitgangspunt hierbij is de ijsbergtheorie.

"We zien het gedrag (de buitenkant) maar moeten de oorzaak van het gedrag achterhalen in het geen niet zichtbaar is (de binnenkant). Gedrag is het topje boven de waterspiegel en de oorzaak is de berg onder de waterspiegel".

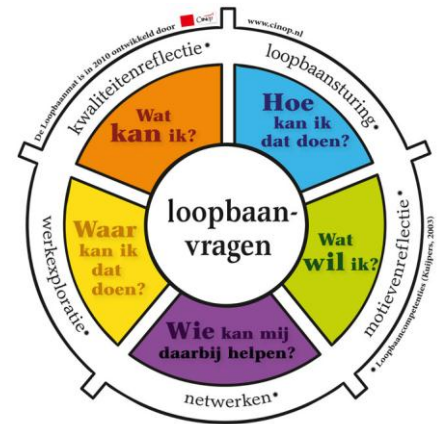
De ijsbergtheorie is voor mij het vertrekpunt in de begeleiding. Ik merk dat ik cliënten beter en makkelijker kan begeleiden als ik samen met de cliënt kijk naar de binnenkant van zijn gedrag. Hierbij is gedrag voor mij erg breed en omvat het niet alleen het doen en laten van de cliënt maar, ook zijn gedachten, gevoelens en zijn manier van communicatie. Wanneer ik hier meer zicht en dus kennis over heb, kan ik mijn begeleiding hierop afstemmen en dus nog beter aansluiten bij de cliënt.

Het maken van een goede keuze is een proces waarbij meerdere factoren een rol spelen en om deze inzichtelijk en overzichtelijk te houden is structuur en orde belangrijk. Ook omdat het tijdspad voor het maken van een keuze vaak beperkt is. Door het gebrek in de effectieve functies hebben mensen met autisme moeite met het plannen en organiseren van hun werkzaamheden. Door inzet van trajectbegeleiding kan ik ondersteuning en begeleiding in gegeven worden.

Bestaande producten bij het vormen van een studiekeuze.

Met de verkregen kennis vanuit de literatuur naast mijn persoonlijke ervaringen heb ik de bestaande methodes bekeken. Ik heb hierbij gericht gekeken naar de bruikbaarheid voor mensen met autisme. Denk hierbij aan de opbouw, het uiteindelijke doel en de begeleidingsmogelijkheden van de methode. Daarnaast heb ik getoetst of de Crystal-Barkley methode erin terug kwam. Ik ben van mening dat ik door het inzichtelijk maken van deze vragen mensen met autisme gericht kan ondersteunen bij het vormen van een bewuste studiekeuze.

Tijdens het zoeken naar geschikte methodes ontdekte ik een instrument van de CINOP⁴; "het loopbaanwiel". Hierbij zijn loopbaan competenties gekoppeld aan loopbaanvragen. Het vormt een visuele afbeelding ter ondersteuning bij het beantwoorden van de loopbaanvragen (Grinsven & Romme). Een visuele ondersteuning helpt mensen met autisme in hun denkproces. Door de samenvoeging van de loopbaan competenties (deze zijn voortgekomen uit een studie van Kuipers (2003), en de gegeven vragen die overeenkomst hebben met de eerder genoemde Crystal-Barkley methode en de vaardigheden voor een bewuste keuze) lijkt mij dit een goed instrument om als uitgangspunt te dienen voor mijn ondersteuning als trajectbegeleidster maar ook bij het vergelijken van de volgende drie methodes.

Figuur 3 loopbaanwiel CINOP

1. Protocol overgang leerlingen met autisme van voortgezet onderwijs naar vervolgopleiding (Clijsen, Lieverloo, Mathijssen, & Schoots, 2007)
2. Aan de slag met stage of werk (Handicap+studie, 2006)
3. Kira arbeidstoeleiding voor mensen met autisme (Dijk & Rodenburg, 2001)

De vergelijking zal terug te vinden zijn in hoofdstuk 4.

Verder heb ik de methodes werken met autisme; twaalf methodische uitgangspunten (Schouten, 2010) en de methodiek Kairo (Pequot, 2007) bestudeerd. Ik heb ervoor gekozen om deze niet te gebruiken omdat, ze onvoldoende aansluiten bij mijn onderzoeksvraag en eindproduct. Beiden zijn met name gericht op de praktijk en de uitvoering en niet of minder op het vormen en maken van een bewuste keuze.

⁴ een onafhankelijk (inter)nationaal adviesbureau voor leren, opleiden en ontwikkelen.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

Inleiding

Tijdens het literatuuronderzoek is antwoord verkregen op deelvraag 1.

1. Wat heb je nodig bij het maken van een bewuste studiekeuze?

Hierdoor is een start gemaakt met de beantwoording van de onderzoeksvraag. Niet alle deelvragen zijn beantwoord, hiervoor is meer onderzoek vereist. Deze zal (voor een groot deel) in de praktijk plaatsvinden. In dit hoofdstuk krijgt u inzicht in welke onderzoeksinstrumenten en –methodieken hiervoor zijn ingezet en de daarbij behorende data verzameld en verwerkt zijn. Uiteindelijk zullen ze antwoord geven op de andere drie deelvragen.

Uitgangspunten onderzoek

Onderzoeksparadigma

Een van mijn taken als trajectbegeleider is het begeleiden van cliënten bij een keuzetraject. Door middel van het onderzoek wil ik meer zicht krijgen in de ondersteuningsmogelijkheden en ondersteuningsbehoeften van mensen met autisme. In de literatuurstudie benoemde ik dat er maatwerk geleverd moet worden, omdat autisme zich bij ieder individu anders uit. Dit zie ik dagelijks terug in mijn praktijk, zoals in hoofdstuk 1 is weergegeven. Het kritische emancipatorische onderzoeksparadigma, wat hieraan ten grondslag ligt, is gericht op het vergroten van het bewustzijn van de onderdrukte groep (Lange, Schuman, & Montessori, 2011). De kennis berust hierbij op een mening en niet alleen op feiten. Daarnaast vind ik kenmerken terug van het positivistische onderzoeksparadigma met daarbij een epistemologische doelstelling (Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Uitgangspunt hierbij is het genereren van nieuwe kennis met de bedoeling ontwikkelingen en gebeurtenissen beter te voorspellen en te controleren.

Onderzoeksstrategie

Aan het einde van het onderzoek wil ik een begeleidingstraject ontwikkeld hebben voor mensen met autisme ter ondersteuning bij het maken van een studiekeuze. Een ontwerponderzoek zal hiervoor worden ingezet. Het onderzoek is gericht op het verbeteren van de beroepspraktijk en combineert daarbij praktijk en theorie. Het zal in mijn eigen beroepspraktijk worden toegepast, waardoor het holistisch van aard is. Omdat het een bruikbaar product oplevert is het daarnaast pragmatisch van aard. Om de triangulatie te verhogen is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksinstrumenten; productvergelijking, enquête en interview en is het eindproduct getoetst via evaluatierondes bij collega's en cliënten. De doelgroep is verder afgebakend door me te richten op mijn eigen praktijk. Het management heeft toestemming verleend en collega's zijn op de hoogte gebracht van het onderzoek. Verder zijn de respondenten (collega's, ervaringsdeskundigen en cliënten) om medewerking gevraagd en hebben zij deze verleend. Door deze afbakening in populatie is de betrouwbaarheid gewaarborgd (Harinck, 2010). Een ontwerponderzoek verloopt in drie fases; vooronderzoeksfase, een ontwerpfase en een evaluatiefase. Hierbij zijn de laatste twee fases vermengd met elkaar. In onderstaand overzicht zijn alle interventies opgenomen.

Schematisch overzicht

Onderzoeksproces ter beantwoording op de onderzoeksvraag						
<i>“Hoe ziet het proces van het maken van een bewuste studiekeuze door mensen met autisme en een normale begaafdheid binnen de GGzBreborg eruit, en welk instrument kan dit proces leiden?”</i>						
	Tijdsplan	onderwerp	respondenten	data	deelvraag	Weergave hoofdstuk
V O O R O N D E R Z O E K S F A S E	november 2012	Context en behoefte analyse	Onderzoeker			1
	Half november t/m januari 2013	Literatuurstudie	Onderzoeker	Kwalitatief	1,2,3	2 en 5
	Februari t/m maart	Aanvulling behoefteanalyse Competentie Job-coach test LOB-Scan Uitwerking ketenzorg	Onderzoeker	Kwantitatief	4	4
	April	Productvergelijking	Onderzoeker	Kwalitatief & kwantitatief	2,3	4
	Mei	Enquête bij de doelgroep	Ervaringsdeskundige en elf cliënten uit studiebegeleiding traject	Kwantitatief	2,3	4
	Eind mei	Opstellen richtlijnen en criteria	Onderzoeker			
	Eind mei	Evaluatieronde 1 Aanscherpen richtlijnen en criteria Conclusies productvergelijking	Collega trajectbegeleider werk	Kwalitatief	4	4
O N T W E R P & E V A L U A T I E F F A S E	Juni	Eerste ontwerp eind product	Onderzoeker			
	Begin juli	Evaluatieronde 2 Feedback over het eerste ontwerp	3 collega's en 2 critical friends	Kwalitatief	4	4
	Half juli	Tweede ontwerp eindproduct	Onderzoeker			
	Eind juli	Evaluatieronde 3 Feedback over het tweede ontwerp	Ervaringsdeskundige en één cliënt uit studiebegeleiding traject	Kwalitatief	4	4
	Begin augustus	Afronding eindproduct	Onderzoeker			5 en bijlage 7
	Juli tot half augustus	Afronding eindverslag	Onderzoeker			

Vooronderzoeksfase

Een ontwerpfase bestaat uit meerdere kleinere segmenten. Als eerste stap raden Berg en Kouwenhoven (Lange, Schuman, & Montessori, 2011) aan een eerste opzet te vormen van doelstellingen en criteria, die als richtlijn dienen ter beoordelen van het eindproduct. Deze gegevens komen voort uit een *Behoeftanalyse en een Contextanalyse*. Een eerste opzet is in hoofdstuk 1 beschreven en hierna is het door een zestal onderzoeksinstrumenten aangescherpt. De verkregen data zijn terug te vinden in hoofdstuk 4 en de interpretatie in hoofdstuk 5. Hieronder worden de onderzoeksinstrumenten verder weergegeven.

Literatuuronderzoek; Deze is gericht op oriëntatie op bestaande literatuur met betrekking tot het onderwerp. Ik heb gericht gezocht naar verkenning en verduidelijking van de volgende kernbegrippen; keuzes maken, autisme, (studie)keuzes maken voor mensen met autisme, aandachtspunten voor de begeleiding bij het keuzeproces voor mensen met autisme en bestaande producten bij het vormen van een studiekeuze. Hierbij is gebruik gemaakt van bestaande literatuur, rapporten met raakvlakken op de kernbegrippen en/of onderzoeksvraag en internet. De uitkomsten zijn terug te vinden in hoofdstuk 2 en zullen gebruikt worden bij het uitzoeken van de te vergelijken producten en bij het opstellen van de vragen voor de enquête. Hierover later meer. Verder zijn de bevindingen opgenomen in het eindproduct.

Aanvulling behoefteanalyse en contextanalyse; Om beter zicht te krijgen op de functie-inhoud van een trajectbegeleider studie zijn de volgende instrumenten ingezet:

Competentie test Job-coach NVS/EUSE⁵;

De competenties van een job-coach zijn vergelijkbaar met die van een trajectbegeleider. Om zicht te krijgen op mijn eigen competenties heb ik op internet de test van het NVS/EUSE gemaakt (NVS). De resultaten van de test worden in een grafiek weergegeven en opgenomen in hoofdstuk 4. Aan deze grafiek voeg ik dan een toelichting toe.

LOB⁶ scan;

LOB is een onderdeel van het onderwijs aanbod in Nederland. De LOB scan (LOB-VO) is gericht op de implementatie van LOB binnen de opleidingsorganisatie. Het geeft hierdoor niet een passend overzicht voor mijn eigen praktijk, maar geeft wel zicht op hoe ik de implementatie van trajectbegeleiding binnen mijn organisatie ervaar. Welke elementen zijn er belangrijk en welke ideeën heb ik hierbij? Deze test is via internet gemaakt en de resultaten worden in grafiekvorm weergegeven. Deze is opgenomen in hoofdstuk 4. Aan deze grafiek voeg ik dan weer een toelichting toe.

Ketenzorg trajectbegeleiding Studie, GGZ afdeling Autisme;

Een ketenzorg geeft inzicht in de stroomlijnen van een transitie bij cliënten naar de gewenste praktijk. Door bewust stil te staan bij de werkwijze van mijn eigen traject ontstaat er bewustwording en inzicht in de daar bijbehorende onderdelen en aspecten. Ter ondersteuning bij het vormen van mijn eigen ketenzorg heb ik gebruik gemaakt van Het Individueel Transitie Plan (ITP) tussen idee en stappenplan (Bakker & Boer, 2008). Een weergave van de ketenzorg wordt opgenomen in hoofdstuk 4.

De bevindingen zijn verder meegenomen bij het opstellen van de criteria en richtlijnen voor het te ontwerpen product.

⁵ NVS/EUSE; Nederlandse vereniging voor support en European Union of Supported Employment

⁶ LOB staat voor Loopbaan Oriëntatie en –Begeleiding

Productvergelijking; Om te voorkomen dat ik het wiel voor een tweede keer uitvindt, pas ik een productvergelijking toe die me helpt om inspiratie op te doen voor het uiteindelijke product en inzicht geeft op belangrijke details (Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 121). In hoofdstuk 2 heb ik drie producten weergegeven die ik aan de hand van het “loopbaanwiel” (CINOP zie voor uitleg loopbaanwiel hoofdstuk 2) met elkaar ga vergelijken. De opbrengst is terug te vinden in hoofdstuk 4. Om zeker te zijn van mijn interpretatie komt deze later terug in de eerste evaluatieronde.

Enquête; Het doel van de enquête is om de gevonden informatie te checken bij mijn doelgroep. Belangrijke bevindingen vanuit de literatuurstudie en de productvergelijking zijn verwerkt tot een klassieke vragenlijst en is via de email of persoonlijk aan de respondenten overhandigd. Omdat mensen met autisme moeite kunnen hebben met het interpreteren van de vragen is er de mogelijkheid om de enquête samen, op aanvraag, in te vullen. Vanwege tijdgebrek zie ik af van een volledige vorm van persoonlijk afgenomen vragenlijsten. Om de vragen op interpretatie en juistheid te controleren is deze voorafgaand doorgenomen met twee collega's, die beiden een zoon hebben met autisme en een ervaringsdeskundige.

Omdat de klassieke vorm minder tijdrovend is, kan ik een grotere groep respondenten bereiken. In totaal zijn er twaalf respondenten benaderd voor het invullen van de vragenlijst. Allen zitten bij mij in het traject studieondersteuning en hebben dus een studiekeuzetraject (met of zonder hulp) doorlopen. Hiervan volgen zes respondenten een VMBO en zes respondenten een beroepsopleiding. Hiervoor is gekozen, zodat ik daar later vergelijkingen mee kan maken. Vanwege de relatief kleine groep respondenten gaat het hierbij niet om een gegeneraliseerde uitslag, maar geeft het wel een weergave van mijn beroepspraktijk en is het zinvol voor mijn onderzoek.

De vragenlijst is onderverdeeld in acht hoofdvragen waaraan een aantal deelvragen gekoppeld zijn. Hierbij is gebruik gemaakt van de deductieve benadering in de vorm van de klassieke likertschaal (Likert 1932). De antwoorden zijn onder te verdelen in vijf categorieën die aansluiten bij de vraag. Door de interval in het antwoord is het mogelijk om er later berekeningen bij te maken. De open vragen zijn voornamelijk bedoeld ter aanvulling en in sommige gevallen ter verduidelijking. Zie bijlage 4 voor de uitgewerkte enquête. De respondenten worden samengevoegd in een lege vragenlijst (bijlage 6) waardoor het per vraag overzichtelijk is hoe frequent respondenten per item hebben gescoord (univariate analyse). De codering zal in cijfers gebeuren, maar zal geen getalwaarde hebben en daarom spreken we van een nominaal niveau. Vanwege het kleine aantal afgenomen vragenlijsten zullen de teksten bij de open vragen in het geheel overgenomen worden in de data-analyse. De vragenlijst is in hoofdstuk 4 verwerkt tot een kwantitatieve analyse van data en statistieken, waarna het mogelijk is om in hoofdstuk 5 gemiddelden te berekenen en enkele vragen en uitkomsten aan elkaar te koppelen en te vergelijken (bivariate analyse).

De verkregen conclusies en aanbevelingen zullen verwerkt worden bij het verscherpen van de doelstellingen, richtlijnen en criteria's voor het te vormen eindproduct.

Ontwerp & evaluatiefase

De ontwerp- en evaluatiefase zijn aan elkaar gekoppeld. Hierbij maak ik gebruik van de empirische cyclus (Van Strien, 1984) en van de regulatieve cyclus (Van Strien, 1984).

Ronde 1

De eerste evaluatieronde vindt plaats na de verwerking van de data verkregen uit de vooronderzoeksfase. Via een interview met collega trajectbegeleiding werk zijn bevindingen en conclusies met elkaar besproken. De criteria en richtlijnen voor het ontwerp zijn verscherpt en in hoofdstuk 4 opgenomen in het verslag. Daarnaast is er gesproken over de bruikbaarheid van de drie

vergleken producten. Er is overzicht gemaakt van de meest bruikbare elementen. Deze zijn in hoofdstuk 4 beschreven als een kwalitatieve data analyse.

Ronde 2

De tweede evaluatie ronde vindt plaats na het ontstaan van het eerste ontwerp.

Het ontwerp is voorgelegd aan drie collega's en twee critical friends. De personen zijn vooraf mondeling benaderd, waarbij de werkwijze is toegelicht. Via de email is het ontwerp verzonden en is het voorzien van feedback. De optie voor een persoonlijke terugkoppeling is hierbij gegeven, maar is pas achteraf mogelijk op aanvraag. Deze keuze is gemaakt vanwege het tijdspad en de daarbij behorende tijdsdruk voor het onderzoek. In de mail zijn de criteria en richtlijnen voor het ontwerp weergegeven die dienen als richtlijn voor de feedback formulering. De verkregen feedback is als kwalitatieve data analyse verwerkt in hoofdstuk 4.

Ronde 3

De derde evaluatie ronde vindt plaats na het ontstaan van het tweede ontwerp.

Het tweede ontwerp is afzonderlijk geëvalueerd met twee personen met autisme. Eén ervaringsdeskundige en één cliënt die bij mij in het traject voor studieondersteuning zit. Voor het interview is een deductieve benadering gebruikt, die uitgaat van theoretische notities. De vragen zijn hierbij half-gestructureerd van opzet. Hierdoor geeft het structuur aan het interview en kan ik nagaan of het ontwerp aansluit en te begrijpen is voor de doelgroep. Om rekening te houden met het autisme is het ontwerp en de daarbij behorende vragenlijst door de respondenten vantevoren via mail ontvangen. Op deze manier hebben ze zich voorbereidt en ingelezen. De verkregen feedback is als kwalitatieve data opgenomen in hoofdstuk 4.

Dit eindontwerp zal in de praktijk getest moeten worden. Gezien de deadline is dat niet meer haalbaar in dit onderzoek. De bevindingen van de evaluaties zijn verwerkt in hoofdstuk 4 en het uiteindelijke eindproduct in hoofdstuk 5.

Validiteit en ethiek

Ik zal zorgvuldig omgaan met de ontvangen informatie, waarbij ik de privacy van cliënt en collega zal beschermen. In overleg met de respondenten mag instellingsnaam en afdeling vernoemd worden in het verslag. Er zullen geen namen gebruikt worden, maar er zal gebruik worden gemaakt van codering of functienaam. Om er voor te zorgen dat antwoorden juist geïnterpreteerd zijn, zal ik bij twijfel navraag doen. De samenvatting van de tweede evaluatieronde is door de respondenten gecontroleerd op juistheid en opgenomen in de bijlage. De weergave van evaluatieronde 3 is door de respondenten zelf gecontroleerd op juistheid, voordat het is opgenomen in het verslag. In overleg met de respondenten is er verder geen verslag van de interviews toegevoegd. Bij het gebruik maken van bestaande producten en theorieën is er voldaan aan de eisen van copywriter en toestemmingseisen door ze herleidbaar te verwerken in het verslag waarbij de apa-normen zijn ingezet.

Bij de enquête zijn zes cliënten betrokken die vanuit mij ondersteuning hebben gehad voor het studiekeuzetraject. Ik besef dat dit de antwoorden van de cliënten kan beïnvloeden. Toch ben ik van mening dat de kans klein is. De vragen zijn voornamelijk op de theorie gericht en niet op mij als persoon of begeleider. Verder zijn mensen met autisme over het algemeen eerlijk, wat te maken heeft met de problemen binnen de Theory of Mind. Bij vermoedens van een gewenst antwoord wordt dit nagevraagd bij de respondent en zullen we erover in gesprek gaan, zodat uiteindelijk de juiste gegevens verwerkt worden bij hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de interacties die ondernomen zijn bij het doorlopen van de drie fases voor een ontwerponderzoek weergegeven. De interacties dragen bij aan de beantwoording van de volgende deelvragen:

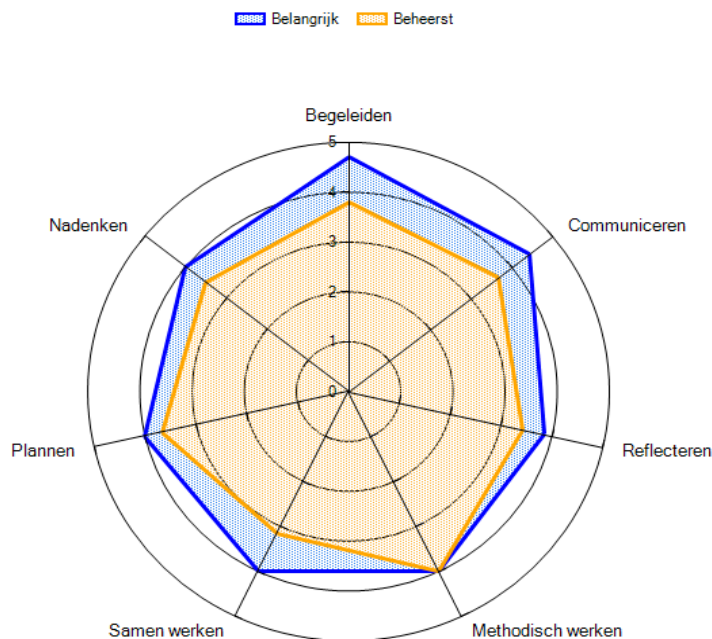
- 2 Welke kenmerken van autisme zijn van invloed bij het maken van een studiekeuze?
- 3 Welke begeleidingsmethoden en middelen zijn doeltreffend voor het begeleiden van iemand met autisme naar een bewuste studiekeuze?
- 4 Welke onderdelen zijn van belang om tot een bewuste studiekeuze te komen en zullen in het werkdocument opgenomen moeten worden?

Verkregen data tijdens de vooronderzoeksfase

Behoeftanalyse & contextanalyse

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek kom ik er achter dat ik onvoldoende zicht heb op de gewenste situatie. Ik kan de bestaande ideeën onvoldoende onderbouwen vanuit de functie trajectbegeleiding. Om hier meer inzicht in te krijgen heb ik gebruik gemaakt van drie extra stappen in de vooronderzoeksfase ter versterking en onderbouwing van de gewenste situatie.

1 Uitslag Competentie test Job-coach NVS/EUSE (NVS)

Het blauwe web geeft het belang van de competentie voor mij aan. Hierbij zien we dat begeleiden en communiceren voor mij de belangrijkste competenties vormen. Verder scoren bijna alle competenties een vier, alleen reflecteren zit er net iets onder. Het oranje web geeft aan in welke

mate ik een competentie beheers. Hierbij scoren alle zeven competenties tussen 3 en 4. Methodisch werken heeft hierbij eenzelfde score als het belang. In bijlage 1 is een uitleg van de afzonderlijke competenties opgenomen.

2 Uitslag LOB scan (LOB-VO)

Visie en beleid

1. Visie en doelen LOB.
2. Draagvlak en leiderschap.
3. Beleid.
4. Een LOB werkplan.

Oriëntatie en begeleiding

5. De inhoud van LOB.
6. Vorm LOB in curriculum.
7. Krachtige leeromgeving.

Organisatie

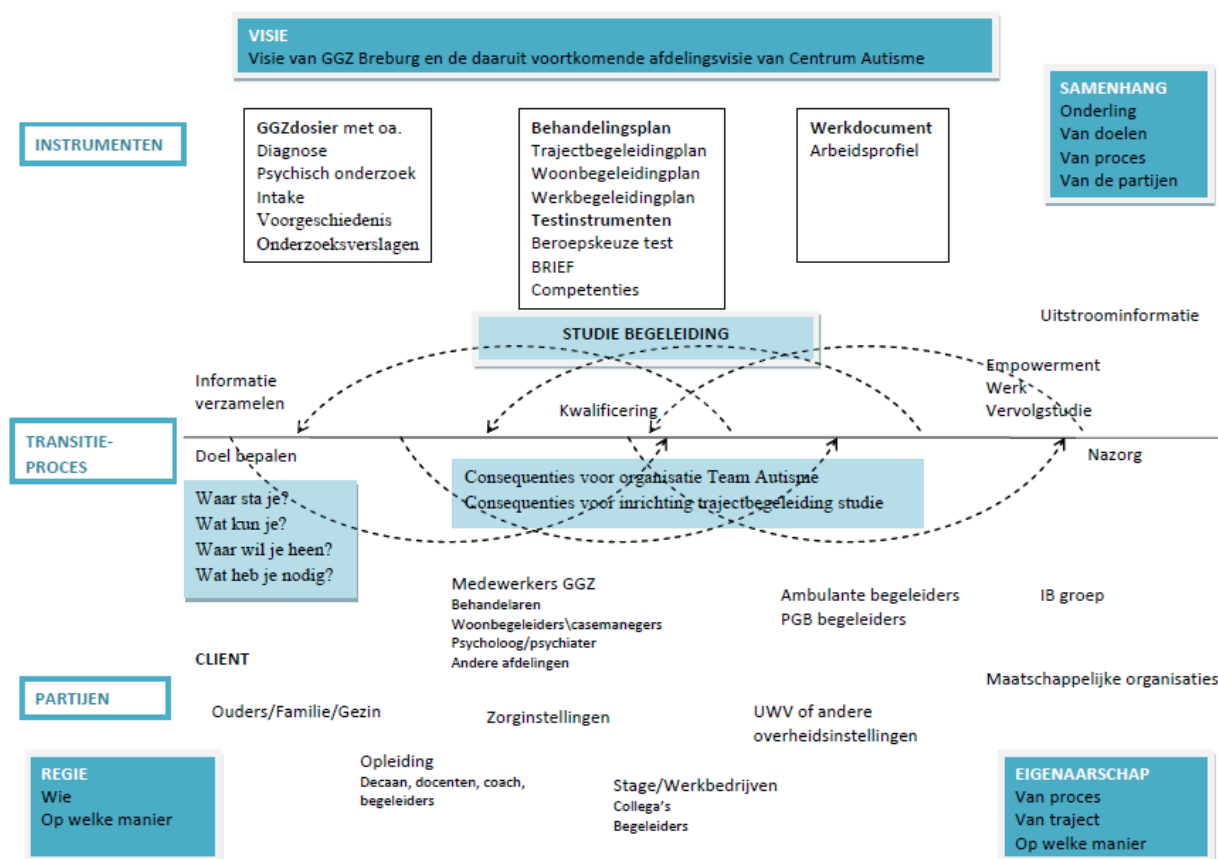
8. Advisering en loopbaanbesluitvorming.
9. Rollen en taken.
10. Professionalisering.

Samenwerking

11. Ouders en verzorgers.
12. Externe partijen.

Het rode web in het midden geeft aan of en hoeveel de kernbegrippen van het LOB geïntegreerd zijn binnen een onderwijsinstelling. Hoe dichterbij het cijfer aan de buitenrand hoe meer het begrip is geïntegreerd. Het kernbegrip organisatie scoort hierbij het hoogst. De cijfers 2, 4 en 12 scoren rond de derde lijn en zijn daarmee het minst geïntegreerd. In bijlage 2 is een uitleg van de afzonderlijke kernbegrippen opgenomen.

3 Uitwerking ketenzorg trajectbegeleiding Studie, GGZ afdeling Autisme

Een uitwerking is weer te vinden in bijlage 3.

Uiteindelijk hebben deze drie stappen samen met de informatie uit hoofdstuk 1 de volgende uitgangspunten voor de gewenste situatie opgeleverd.

Uitgangspunten gewenste situatie	
1	Er is een handleiding aanwezig die ingezet kan worden door de begeleiding bij het traject van een studiekeuze.
2	Geeft inzicht op algemene informatie over: * Hoe vormt men een bewuste studiekeuze? * Mensen met autisme en het maken van een studiekeuze? * Hoe begeleid je mensen met autisme bij het maken van een studiekeuze?
3	Zorgt voor overdraagbaarheid naar collega's.
4	Zorgt voor samenwerking met het netwerk van de cliënt, mits toestemming van de cliënt.
5	De studie vormt een onderdeel voor de toekomst van de cliënt. Het speelt in op de persoonlijke ontwikkeling van de cliënt. De studie kan op arbeid of een zinvolle dagbesteding gericht zijn.
6	Vragen die bijdragen aan het vormen van een bewuste studiekeuze zijn inzichtelijk en de verschillende interventiemogelijkheden zijn hierbij beschreven.
7	Geeft inzicht in de autistische kenmerken van de cliënt en koppelt dit aan de mogelijkheden voor de beroeps- en opleidingspraktijk.

Productvergelijking

In hoofdstuk 3 is aangegeven het loopbaanwiel hiervoor als basis te gebruiken. Dit blijkt niet bruikbaar, omdat het loopbaanwiel een klein onderdeel vormt van de totale producten. Ik heb dit daarom losgelaten en nieuwe criteria opgesteld die afgeleid zijn uit het literatuuronderzoek en de gewenste situatie.

Onderstaand schema geeft inzicht in de matching met de criteria. Bij een groene kleur is er sprake van een ruime overeenkomst. Bij een gele kleur is het wel aanwezig of mogelijk, maar komt het niet volledig overeen. Bij een rode kleur is er geen overeenkomst.

Overzicht productvergelijking			
Criteria	Protocol ⁷	Aan de slag ⁸	Kira ⁹
Doelgroep volwassenen.	 	 	
Kennis van het autisme spectrum stoornis.	 	 	
Inzet individueel begeleider.	 	 	
Werkt samen met het netwerk.	 	 	
Kijkt naar de keuzestijl.	 	 	
Gericht op beeldvorming persoonlijke competenties.	 	 	
Gericht op beeldvorming beroepscompetenties.	 	 	
Geeft maatwerk door een flexibele structuur en inzet van interventies.	 	 	
Is overdraagbaar naar collega's.	 	 	

In bijlage 5 is een schematisch overzicht van de productvergelijking opgenomen. Hierin zijn de overlappings en uitzonderingen verder uitgeschreven.

Enquête

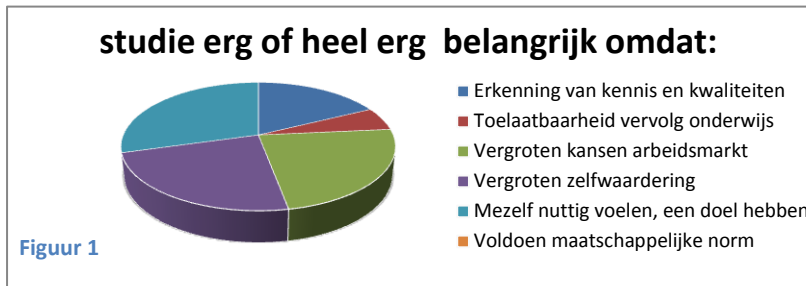
In totaal zijn er 12 cliënten benaderd en zijn er acht enquêtes ingevuld. Alle acht cliënten hebben de enquête zelfstandig ingevuld. Vier cliënten hebben afgezien van het deelname vanwege tijdgebrek en hebben dit via de mail laten weten. Het gaat om vier respondenten vanuit het voortgezet onderwijs. Het gevolg is dat er geen vergelijkingen gemaakt zullen worden, omdat de verhouding twee tegenover zes is. Dit zou een sterk vertekend beeld geven.

⁷ "Protocol" verwijst naar Protocol overgang leerlingen met autisme van voortgezet onderwijs naar vervolgopleiding.

⁸ "Aan de slag" verwijst naar Aan de slag met stage of werk.

⁹ "Kira project" verwijst naar Kira arbeidstoeleiding voor mensen met autisme.

Op de vraag “Wat maakt het volgen van een studie voor jou belangrijk?” geeft de grootste groep aan ‘mezelf nuttig voelen, een doel hebben’ de belangrijkste reden te vinden. Kort daarop zit ‘vergroten van zelfwaardering’ en het ‘vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt’. Dit zijn de drie redenen die

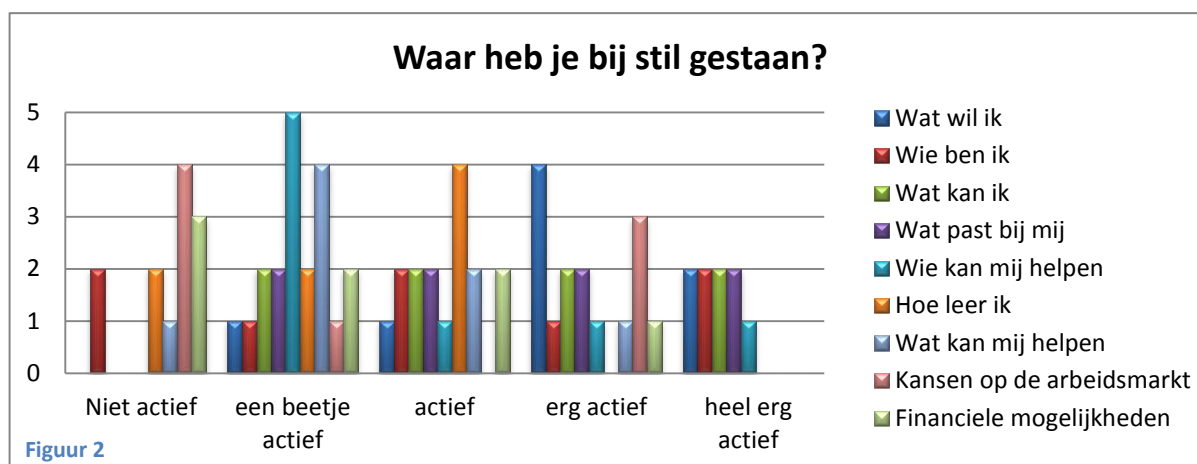

in hoofdstuk 1 aangegeven werden als reden om te starten met een opleiding. Zie voor een totaaloverzicht figuur 1. ‘Voldoen aan de maatschappelijke norm’ kreeg geen score en is daarom niet terug te vinden in de cirkel.

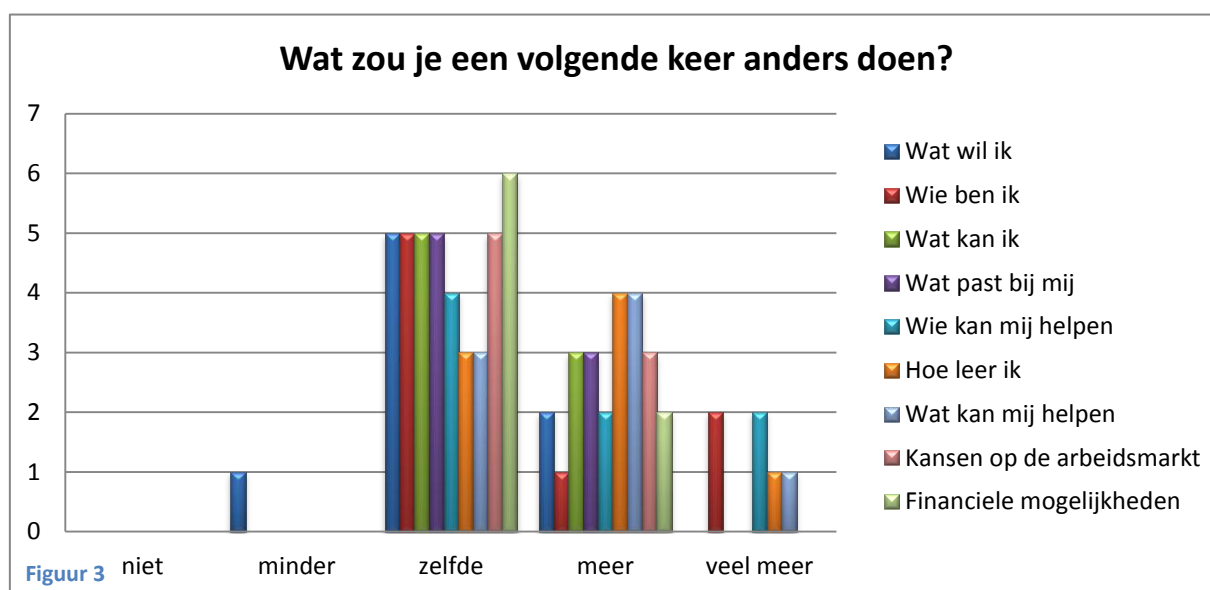
Een andere vraag uit de enquête, die gebaseerd is op keuzevorming vanuit de literatuur, is; “hoe kies jij?”. Zeven van de acht respondenten geven aan vaak vanuit het verstand te kiezen. Een kleine groep, van drie, kiest daarnaast ook op het gevoel. Eén respondent laat zijn keuze vaak door anderen bepalen (figuur 2).

Kijkend naar de vraag waar de respondenten bij het maken van een studiekeuze bij stil hebben gestaan, geven zes respondenten aan, ‘erg actief tot heel erg actief’ stil te hebben gestaan bij “wat wil ik?”. Bij twee andere vragen, “Wat kan ik?” en “Wat past bij mij?”, uit het Protocol overgang leerlingen met autisme (Clijsen, Lieverloo, Mathijssen, & Schoots, 2007), geeft de helft van de respondenten deze score aan. Bij de vragen die voortkomen uit het Kira project (Dijk & Rodenburg, 2001) geven drie respondenten aan ‘erg actief tot heel erg actief’ hierbij stil te hebben gestaan. Behalve op de vraag “Hoe leer ik?”. Hier geeft niemand deze score aan (figuur 3). De vraag “Kansen op de arbeidsmarkt?” krijgt de hoogste score bij ‘niet actief’ en “financiële mogelijkheden?” scoort op bijna alle scores, behalve op ‘heel erg actief’. Verder gaven twee respondenten bij de vraag “Waar nog meer...” aan ook stil te hebben gestaan bij de reistijd en de studieduur van een opleiding.

Op de vraag “wat zou je een volgende keer anders doen?” geeft één respondent aan de volgende keer wat minder actief te gaan kijken naar “wat wil ik?”. Verder willen alle respondenten de onderdelen op eenzelfde manier of juist meer of veel meer doen (figuur 4). Vijf respondenten willen meer of veel meer stil staan bij “hoe leer ik?” en “wat kan mij helpen?”. Dit zijn onderdelen die in de vorige grafiek hoog scoorden bij ‘niet actief’ of ‘een beetje actief’.

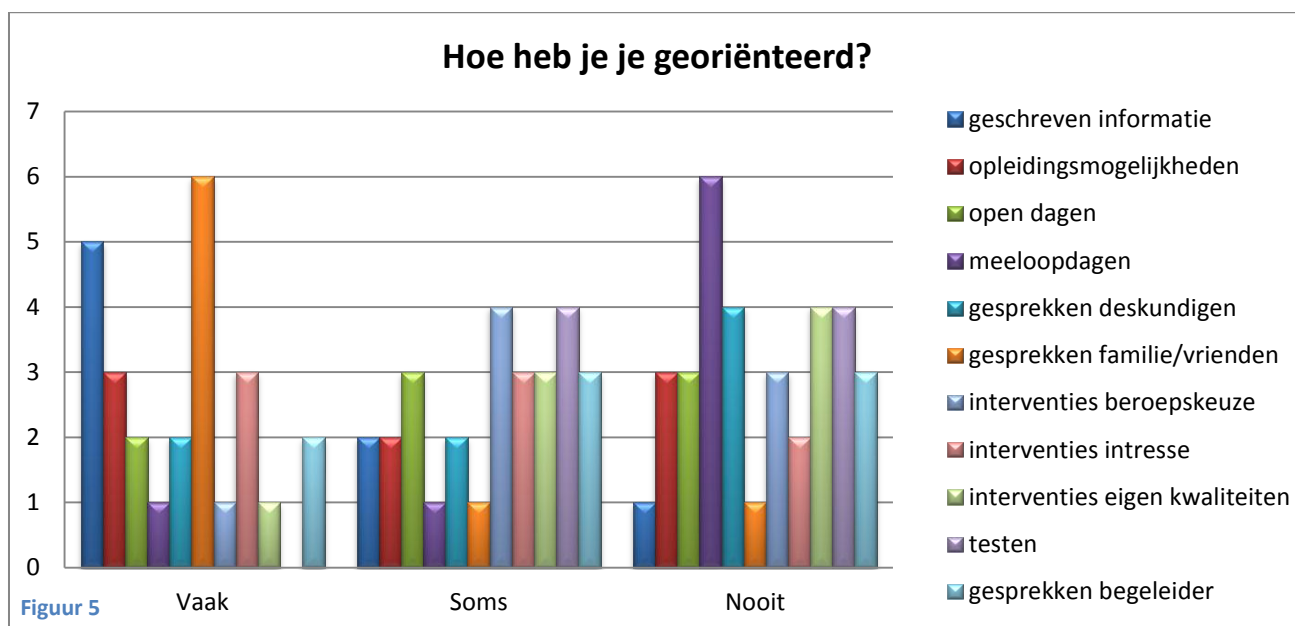

In de vorige grafiek zagen we dat er ‘niet actief tot een beetje actief’ is gekeken naar de financiële mogelijkheden. Nu geven twee respondenten aan dat een volgende keer ‘meer’ te willen doen. Het geeft de indruk dat deze vraag voor de respondenten niet zo belangrijk is. Dit geldt ook voor de vraag: “kansen op de arbeidsmarkt?”, waar drie respondenten aangeven dit een volgende keer meer te willen doen.

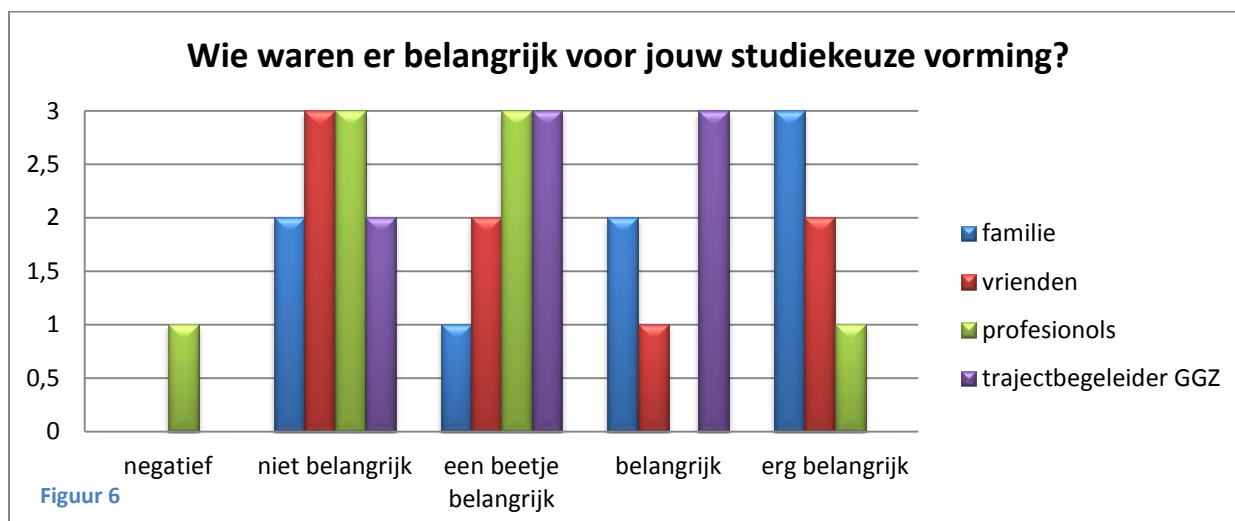
Voor het maken van een studiekeuze kunnen verschillende middelen ingezet worden. Op de vraag “Hoe heb je je georiënteerd?” (figuur 5) zien we dat er voornamelijk gebruik is gemaakt van geschreven informatie over beroepen en opleidingen. Uit literatuuronderzoek komt naar voren dat mensen met autisme moeite hebben met de sociale interactie en communicatie. De respondenten gaven bij deze vraag aan, weinig gebruik te hebben gemaakt van informatie die verkregen wordt door het aangaan van interacties met professionals.

Een grote groep, zes respondenten, had vaak gesprekken met familie en/of vrienden. Gesprekken met een begeleider scoort weer lager. Verder geven vier respondenten aan nooit stil te hebben

gestaan bij interventies gericht op persoonlijke kwaliteiten en/of nog nooit een test te hebben gemaakt.

Net kwam al even ter sprake dat familie en vrienden belangrijk zijn bij de oriëntatie op een studiekeuze. Dit zien we ook terug in figuur 6. Tijdens het literatuuronderzoek en bij de vergelijking van goede voorbeelden uit de praktijk komt het netwerk van de cliënt als belangrijke samenwerkingspartners naar voren. De grootste groep van de respondenten beaamt dit gegeven in deze vraag. Hierbij geven drie respondenten aan familie erg belangrijk te vinden en twee respondenten de vrienden. Een trajectbegeleider wordt door drie respondenten aangegeven als belangrijk, maar scoort niet bij erg belangrijk.

Verder heeft één respondent aangegeven de professionals als negatief te ervaren. Bij de optie "waarom" werd hiervoor aangegeven dat de negatieve ervaringen in de hulpverlening haar motivatie voor de studiekeuze waren.

Op de vraag of respondenten bij een volgende studiekeuze gebruik willen maken van een trajectbegeleidster studie beantwoordden zeven respondenten dit met een ja. De redenen die ze hiervoor gaven zijn voornamelijk gericht op:

- Verduidelijken en inzicht krijgen in de verkregen informatie.
- Ondersteunen in de te nemen stappen.
- Ondersteunen in het behouden van overzicht.

Eén respondent wil geen gebruik maken van een trajectbegeleider, omdat ze eerder slechte ervaringen heeft gehad met professionals uit de zorg. In bijlage 3 is de complete datamatrix van de enquête weergegeven.

Verkregen data tijdens de ontwerp- en evaluatiefase

Tijdens de ontwerpfase hebben drie evaluatierondes plaatsgevonden.

Ronde één.

In een interview met een collega, trajectbegeleider werk, zijn de verkregen data / bevindingen besproken. Als eerste is er gesproken over het vaststellen van de criteria en de richtlijnen voor het ontwerp. Dit heeft geleid tot het aanscherpen van nummer 1 en 6 en een aanvulling van 8 en 9.

Uitgangspunten gewenste situatie		
	Aanpassing	Uitwerking
1	Aangescherpt	De handleiding geeft een duidelijk overzicht van de essentiële fases voor het vormen van een studiekeuze en de daarbij behorende specifieke begeleidingskenmerken.
6	Aangescherpt	Zorgt voor een weloverwogen studiekeuze bij de cliënt door in te spelen op beeldvorming en zelfkennis. Verschillende interventies en mogelijkheden zijn hiervoor beschreven.
8	Nieuw	Geeft inzicht in de ondersteuningsbehoeften bij de gewenste opleiding.
9	Nieuw	Is individueel inzetbaar met ondersteuning van een persoonlijk begeleider.

Hierna hebben we gesproken over de bruikbaarheid van de drie vergeleken producten. Het Kira project heeft de meeste overlap met de gegeven uitgangspunten. Het sluit daarbij het beste aan bij de wensen van het ontwerp, maar dit wil niet zeggen dat de andere twee producten geen bruikbare informatie bevatten. Uiteindelijk zullen de volgende elementen in het te ontwerpen eindproduct aangepast opgenomen worden voor mijn eigen praktijk.

Opbrengst productvergelijking		
Element	Product	Onderdeel en eventuele toepassing
Structuur	Kira	Intake – assessment – CliëntCompetentieProfiel – ProfielPassendeWerkplek – Plaatsing arbeidsmarkt.
Beeldvorming	Kira en Protocol	Het maken van een koppeling tussen de gestelde vragen die gericht zijn op beeldvorming van en voor de cliënt. Dit daarna verwerken tot twee aangepaste profielen. 1. Client Competentie Profiel (CCP). 2. Profiel Passende Opleiding (PPO).
Werkwijze	Kira en aan de slag	De lijn van het traject is duidelijk maar de daarbij behorende interventies staan niet vast. Verkregen informatie wordt verwerkt tot een eindproduct.
Begeleiding	Kira en Protocol	Een beschrijving van de begeleidingsbehoefte gericht op de doelgroep autisme en de daarbij behorende aandachtspunten en uitzonderingen.

Daarnaast zijn we tot een drietal elementen gekomen die in het product anders verwerkt zullen worden. Het gaat hierbij om de weergave van interventies, inzetten van het netwerk en de documentatie van de interventies.

Ronde twee.

De tweede evaluatie betreft het eerste ontwerp. Een samenvatting van de verkregen feedback is terug te vinden in bijlage 7.

Aan de hand van de feedback zijn er aanpassingen verricht op structuur en opbouw van het product. Ook zijn de opbouw en de beschrijving van de vragen van de twee profielen aangepast en herschreven. Dit is ook gedaan bij het theoretische kader.

Verlengde ronde twee.

Het ontwerp was na aanpassing van de eerder verkregen feedback zo veranderd dat er een extra reflectieronde heeft plaatsgevonden. Samen met een collega trajectbegeleider werk is er gekeken of de verkregen feedback adequaat is verwerkt.

Samengevat komt het op het volgende neer. De structuur en de opbouw van het product zijn helder en navolgbaar. De inhoud is duidelijk en concreet verwoord. Het geeft inzicht in de te nemen stappen van een keuzetraject voor zowel de professional, cliënt en zijn netwerk. Een uitleg over hoe de begeleiding het moet toepassen in de praktijk wordt nog gemist. Dit zal nog moeten worden toegevoegd.

Ronde drie.

De derde evaluatie heeft plaatsgevonden bij de doelgroep. Een cliënt en een ervaringsdeskundige hebben gekeken naar de schematische weergave en de uitwerking van de twee profielen. Hierbij is gebruik gemaakt van een aantal vaststaande vragen die terug te vinden zijn in bijlage 8.

Beiden vinden het schematische overzicht duidelijk en helder. Het geeft inzicht in de belangrijke vragen en het te doorlopen traject voor een studiekeuze. Verder geeft de cliënt aan, dat de profielen uit veel vragen bestaan. Hij vindt veel vragen moeilijk te beantwoorden, maar door het lezen van de uitleg snapt hij de insteek wel. Hij zal hier wel ondersteuning bij nodig hebben van een begeleider.

De ervaringsdeskundige vraagt zich verder af of alle vragen besproken en beantwoord moeten worden. In haar ogen zijn sommige vragen al helder en duidelijk en is het onnodig om daar nog stil bij te staan. Door uitleg te geven over de flexibele inzet van de vragen en aan te geven dat samen met de cliënt bepaald wordt hoe uitgebreid er op ingegaan moet worden, is zij gerustgesteld.

Beiden geven aan ervan overtuigd te zijn dat de handleiding van meerwaarde is voor de begeleiding. Het geeft structuur en duidelijkheid en is gericht op de doelgroep. Ze verwachten er veel steun aan te hebben.

Hoofdstuk 5 Beantwoording van de onderzoeksvraag

Aan de hand van de data en de data-analyse zullen in hoofdstuk 5 de onderzoeksvraag en de deelvragen beantwoord worden. Beschreven bevindingen vanuit hoofdstuk 4 worden gekoppeld aan de probleemstelling uit hoofdstuk 1 en de theorie zoals in hoofdstuk 2 beschreven is.

Allereerst zullen de deelvragen worden beantwoord en tenslotte de centrale onderzoeksvraag. Uiteindelijk zullen de conclusies en aanbevelingen worden weergegeven.

Beantwoording deelvragen.

Wat heb je nodig bij het maken van een bewuste studiekeuze?

Voorwaarde voor een bewuste studiekeuze is zelfregulatie. Deze wordt gevormd door het geweten en de creatieve verbeelding. Bewustzijn van persoonlijke competenties is belangrijk om een match te maken met de beroeps- en opleidingspraktijk. De onafhankelijke wil zorgt uiteindelijk voor het maken van de keuze en ernaar te handelen.

Bij de vergeleken producten zien we dit proces voornamelijk terug tijdens het inzichtelijk maken van de verschillende competenties. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de Crystal-Barkley methode, het cliëntwiel, cliënt competentie profiel en het profiel passende werkplek. Ze hebben overlap maar, ook verschillen. In de enquête zagen we dat de respondenten zich voornamelijk gericht hadden op de vragen over de Crystal-Barkley methode. De vragen die betrekking hadden op het profiel voor een passende opleiding scoorde beduidend lager. Achteraf gezien had de vraagstelling in de enquête concreter moeten zijn. Of was een half-gestructureerd interview toepasselijk geweest. Het profiel passende opleiding richt zich voornamelijk op tekortkomingen en het inzetten van ondersteuning en hulpmiddelen. In mijn werk merk ik dat hier vaak pas aan gedacht wordt wanneer de cliënt daadwerkelijk vastloopt.

In mijn ontwikkelde eindproduct voor studiekeuzebegeleiding voor mensen met autisme zijn twee profielen opgenomen die bijdragen aan de vorming van een bewuste studiekeuze. Hiervoor zijn de methodes van bestaande producten met elkaar verweven en dit heeft geleid tot een ClientCompetentieProfiel en een ProfielPassendeOpleiding. Deze profielen dragen zorg voor zelfbewustwording, contextverheldering en verbeelding om zo tot een onafhankelijke wil te komen.

Welke kenmerken van autisme zijn van invloed bij het maken van een studiekeuze?

Autisme is een pervasieve ontwikkelingsstoornis wat inhoudt dat het gevolgen heeft voor alle domeinen van het functioneren. Problemen binnen de communicatie, sociale interactie en verbeelding zijn van invloed op het maken van de studiekeuze. Een ander probleem voor mensen met autisme zit hem in het samenhangend denken en overzien daardoor de context of consequenties niet altijd. Verder kunnen mensen met autisme zich maar moeilijk in een ander verplaatsen. Bij een studiekeuze gaat men opzoek naar iets waarvoor men opgeleid wil worden. Via de enquête hebben we kunnen zien dat inzicht in de beroepscompetenties en opleidingen voornamelijk verkregen worden door hierover te lezen, te kijken naar beroepenfilms en door informatiesites van opleidingen te bezoeken. Gesprekken aangaan met professionals of een snuffelstage in de praktijk worden niet of nauwelijks toegepast. Vanuit de theorie en de vergeleken producten wordt beeldvorming door middel van “meelopen in de praktijk” aanbevolen. Dit roept bij mij de vraag; Waarom is deze praktijkervaring door de meeste respondenten dan niet ingezet? op. Een antwoord hierop heb ik niet gekregen. Vanwege tijdgebrek heb ik dit niet alsnog nagevraagd bij

de respondenten. Wel heb ik zelf een vermoeden. Ik denk dat de respondenten dit zelf niet voor elkaar kregen gezien hun problematiek binnen de sociale interactie en de beperkingen op het gebied van effectieve functies. Hoe een begeleider hierbij kan ondersteunen vind je terug bij deelvraag drie.

Net heb ik al aangegeven dat we bij de productvergelijking zien, dat interacties zoveel mogelijk in de context van de praktijk zou moeten worden toegepast om zoveel mogelijk concrete informatie te krijgen die zo min mogelijk aan de verbeelding over laat. Daarnaast kiest men bewust voor een vaste begeleider die de interacties met de cliënt evalueert en samenvat. Ook gaf ik al aan dat uit de enquête naar voren komt dat de respondenten hier weinig tot geen aandacht voor hadden. Ik vind het wel belangrijk om op te nemen in het te ontwerpen product omdat, ik geregeld voor een student zorg voor een gesprek en/of snuffelstage in de praktijk ter verheldering van de beeldvorming.

Uiteindelijk zijn in het product de volgende onderdelen opgenomen, ter ondersteuning bij studiekeuzebegeleiding voor mensen met autisme:

- Extra belichten van het belang voor interacties in de werkelijke praktijk en dit zoveel mogelijk nastreven.
- Een weergave van tips en aandachtspunten voor de begeleider gericht op de problematiek bij autisme bij het maken van een studiekeuze.
- Evaluatiegesprekken met de cliënt over de interventies en de verkregen beeldvorming.

Welke begeleidingsmethoden en middelen zijn doeltreffend voor het begeleiden van iemand met autisme naar een bewuste studiekeuze?

Berckelaer-Onnes (2008) benadrukt het hand in hand gaan van beeldvorming en behandeling bij mensen met autisme. In de vergeleken producten hebben zij het over het leveren van maatwerk. In de enquête geeft één respondent aan geen gebruik meer te willen te maken van een trajectbegeleider. Dit door ontevredenheid over eerder geboden professionele ondersteuning. Deze uitspraak onderstreept het belang van maatwerk. Ook Lorna Wing onderschrijft met haar vijf sociale sub-typologieën het belang van maatwerk. Daarnaast wordt de manier van begeleiden bepaald door de keuzestijl van de cliënt. Bij de enquête was de vraag: “hoe kies jij?” opgenomen. Ik had verwacht dat de doelgroep zijn keuze voornamelijk door zijn verstand of door anderen zou laten leiden. Nu blijkt dat de respondenten de keuze juist niet aan een ander overlaten. In de theorie wordt weergegeven dat mensen met autisme vooral gericht zijn op feiten en minder op het gevoel. De uitslag van de enquête geeft echter anders aan. Nieuwsgierigheid naar de reden is hierdoor wel ontstaan maar gezien de tijdsdruk heb ik deze vraag niet meer gesteld. Wel heb ik hierdoor het onderwerp “wat is je keuzestijl” opgenomen bij het oriënterende gesprek bij fase 1 van het eindproduct.

Mensen met autisme hebben een andere manier van waarneming en prikkelverwerking. Dit uit zich onder andere in het gedrag, emotie en de communicatie. De ijsbergtheorie is een veel genoemde methodiek in de literatuur en er wordt naar verwezen in de vergeleken producten. Veel meer speelt zich in de persoon zelf af waardoor het niet zichtbaar is. Een begeleider moet zich hiervan bewust zijn en verder kijken dan wat men hoort of ziet. Eerder heb ik al aangegeven dat de ijsbergtheorie voor mij het vertrekpunt is in de begeleiding. De verkregen informatie uit literatuuronderzoek, product vergelijking en enquête hebben dit versterkt en ik heb het daarom opgenomen in het eindproduct.

Verder ondervinden mensen met autisme problemen binnen de effectieve functies. Meestal vindt een studiekeuze plaats onder enige mate van tijdsdruk. Een goede planning van het traject en een gedegen organisatie van de interacties is hierom wenselijk. Door het bieden van structuur zorgt een

trajectbegeleider voor een goede planning en kan stress voorkomen of verminderd worden bij mensen met autisme. Visuele ondersteuning is hierbij de meest effectieve manier. Dit is in de vergeleken producten terug te vinden in het bundelen van de documentatie door bijvoorbeeld een digitale werkomgeving of een portfolio. Naast dat dit steunend is voor de cliënt, versterkt het ook de overdraagbaarheid naar collega's. Iets wat zeker van meerwaarde is voor het eindproduct maar op dit moment niet is toegevoegd. Hiervoor is meer onderzoek (vergelijkend onderzoek) op zijn plaats. Wel heb ik in het eindproduct een schematische weergave van het te doorlopende traject toegevoegd. Hierdoor is in één oogopslag te zien welke fases en stappen noodzakelijk zijn. Het geeft houvast en inzicht aan de begeleider, cliënt en andere betrokkenen.

Welke onderdelen zijn van belang om tot een bewuste studiekeuze te komen en zullen in het werkdocument opgenomen moeten worden?

In hoofdstuk 4 is een overzicht weergegeven van de criteria en richtlijnen voor het te ontwerpende product. Het vormt de basis voor het eindproduct en is verder aangescherpt met de verkregen data uit hoofdstuk 4. Uiteindelijk heeft het ervoor gezorgd dat bovenstaande drie deelvragen beantwoordt konden worden. Deze gegevens vormde de eerste evaluatieronde van de ontwerpfase waarbij de uitgangspunten gewenste situatie werden aangescherpt. De verkregen informatie vanuit de product vergelijking is kritisch bekeken op meerwaarde voor het te ontwerpen eindproduct. Dit heeft voor de volgende beantwoording van de deelvraag gezorgd.

Uitgangspunten gewenste situatie	
1	De handleiding geeft een duidelijk overzicht van de essentiële fases voor het vormen van een studiekeuze en de daarbij behorende specifieke begeleidingskenmerken.
2	Geeft inzicht op algemene informatie over: * Hoe vormt men een bewuste studiekeuze? * Mensen met autisme en het maken van een studiekeuze? * Hoe begeleid je mensen met autisme bij het maken van een studiekeuze?
3	Zorgt voor overdraagbaarheid naar collega's.
4	Zorgt voor samenwerking met het netwerk van de cliënt, mits toestemming van de cliënt.
5	De studie vormt een onderdeel voor de toekomst van de cliënt. Het speelt in op de persoonlijke ontwikkeling van de cliënt. De studie kan op arbeid of een zinvolle dagbesteding gericht zijn.
6	Zorgt voor een weloverwogen studiekeuze bij de cliënt door in te spelen op beeldvorming en zelfkennis. Verschillende interventies en mogelijkheden zijn hiervoor beschreven.
7	Geeft inzicht in de autistische kenmerken van de cliënt en koppelt dit aan de mogelijkheden voor de beroeps- en opleidingspraktijk.
8	Geeft inzicht in de ondersteuningsbehoeften bij de gewenste opleiding.
9	Is individueel inzetbaar met ondersteuning van een persoonlijk begeleider.

Opbrengst productvergelijking		
Element	Product	Onderdeel en eventuele toepassing
Structuur	Kira	Intake – assessment – ClientCompetentieProfiel – ProfiepPassendeWerkplek – Plaatsing arbeidsmarkt
Beeldvorming	Kira en Protocol	Het maken van een koppeling tussen de gestelde vragen die gericht zijn op beeldvorming van en voor de cliënt. Dit daarna verwerken tot twee aangepaste profielen. 1. Client Competentie Profiel (CCP) 2. Profiel Passende Opleiding (PPO)
Werkwijze	Kira en aan de slag	De lijn van het traject is duidelijk maar de daarbij behorende interventies staan niet vast. Verkregen informatie wordt verwerkt tot een eindproduct.
Begeleiding	Kira en Protocol	Een beschrijving van de begeleidingsbehoefte gericht op de doelgroep autisme en de daarbij behorende aandachtspunten en uitzonderingen.

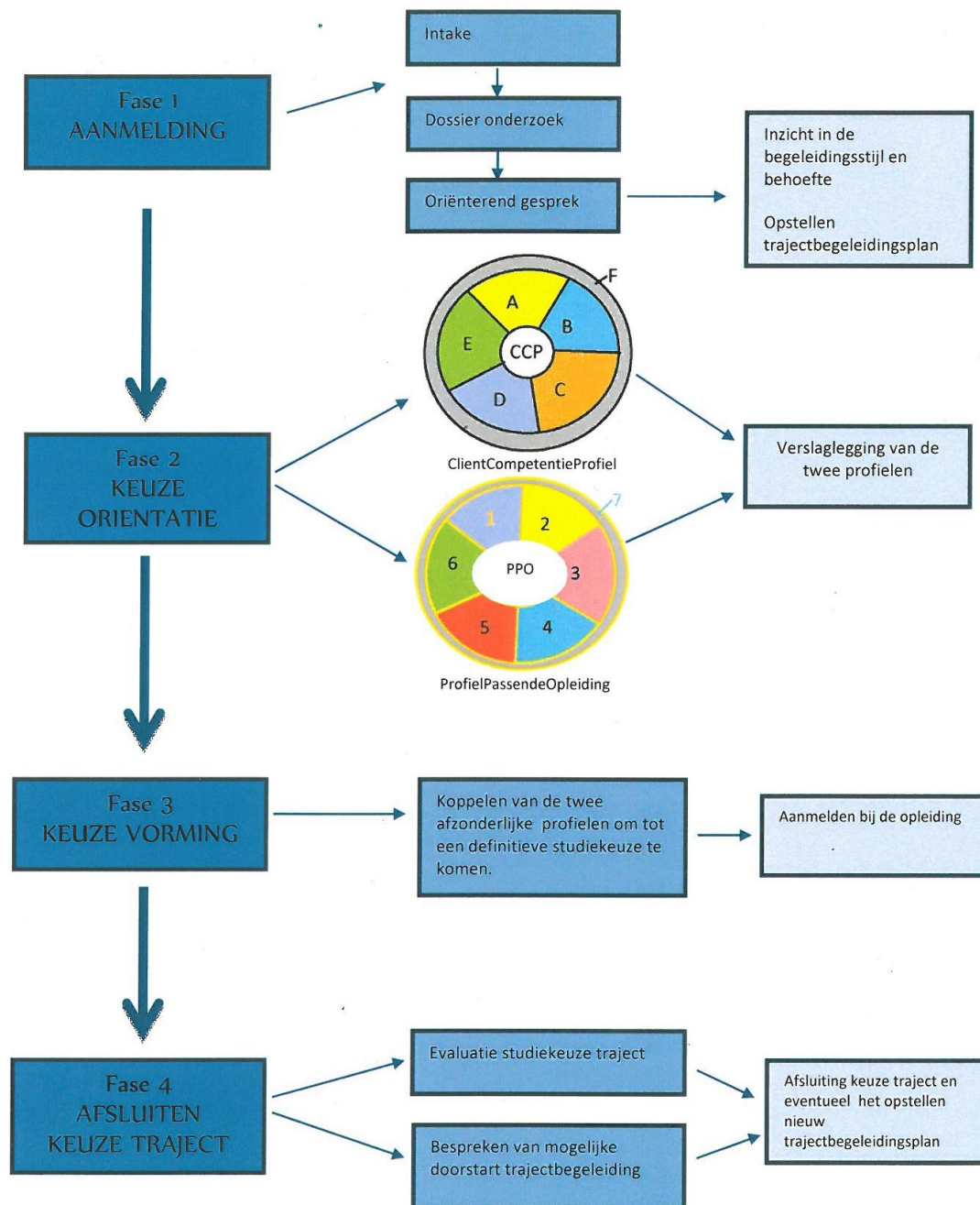
Beantwoording onderzoeksvraag

Hoe werkt het proces van het maken van een bewuste studiekeuze, en welke aanpassingen zijn noodzakelijk, om een instrument te maken zodat mensen met autisme en een normale begaafdheid tot een bewuste studiekeuze kunnen komen?

“Hoe ziet het proces van het maken van een bewuste studiekeuze door mensen met autisme en een normale begaafdheid binnen de GGzBreburch eruit, en welk instrument kan dit proces leiden?”

Na de beantwoording van de deelvragen is er gewerkt aan de vorming van het eindproduct. Als basis is het Kira project gebruikt. In dit project is een duidelijke lijn te zien die ik zelf ook in het eindproduct terug wil zien. Na drie evaluatierondes is een schematische weergave van het traject studiekeuzebegeleiding ontstaan. Het schema is niet in zijn volledigheid bij de doelgroep getoetst maar is wel aan twee mensen met autisme voorgelegd. Zij waren tevreden over de handleiding. Ook van collega's ontving ik positieve reacties over de structuur en duidelijke weergave van de handleiding. Dit zorgt bij mij voor een voldaan gevoel over het onderzoek. Ik verwacht hiermee een eindproduct te hebben neergezet dat niet alleen mij als professional helpt bij het traject studiekeuzebegeleiding, maar ook de cliënt, collega's en andere betrokkenen kan ondersteunen. Hiermee draag ik de visie van de GGzBreburch uit en profileer ik mijzelf als professional. De schematische weergave van het traject is hieronder opgenomen. Het complete eindproduct is terug te vinden in bijlage 9 en vormt uiteindelijk het antwoord op mijn onderzoeksvraag.

Schematische weergave, traject studiekeuzebegeleiding.

Conclusie en aanbevelingen

In bovenstaand onderzoek is gebleken dat mensen met autisme ondersteuning nodig hebben bij het maken van een bewuste studiekeuze. Door de onderzoeksvraag vanuit verschillende invalshoeken te benaderen (triangulatie) is mijn conclusievorming versterkt. Echter de uitkomsten van mijn enquête hebben gezorgd voor enkele tegenstrijdigheden met de literatuur wat betreft “kiezen vanuit gevoel” of “kiezen vanuit verstand”. Mogelijk is de vraagstelling niet concreet genoeg geweest. Het eindproduct vormt een duidelijke handleiding voor de trajectbegeleider bij de studiekeuzebegeleiding van mensen met autisme.

De handleiding zal echter nog geïmplementeerd moeten worden binnen de organisatie. Het implementatieproces zal evaluatiemomenten opleveren waarbij verbeterpunten en aanvullingen zorg dragen voor betrouwbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van de inhoud.

Ondanks dat de handleiding geschreven is voor het begeleiden van mensen met autisme binnen de GGZ hulpverlening, is het door zijn duidelijke structuur en inhoudelijke weergave van belangrijke elementen gericht op het kiezen van een opleiding, ook inzetbaar voor andere doelgroepen en dus overdraagbaar naar collega's en andere belangstellenden.

Een trajectbegeleider is inzetbaar op drie niveaus; kiezen, verkrijgen en behouden van een studie. Voor het niveau kiezen is deze handleiding gevormd. Om alle niveaus van de trajectbegeleiding goed weg te zetten is het zinvol om ook voor de andere twee niveaus een handleiding te schrijven. Hiermee kan GGzBreburch zich profileren en het zal ondersteund werken voor veranderingen binnen de organisatie. Het management van de afdeling 'Centrum Autisme' zal hier zorg voor moeten dragen maar ik zou hier graag bij betrokken worden.

Hoofdstuk 6 Evaluatie en Reflectie

Dit hoofdstuk staat in het teken van reflectie. Terugkijkend naar het onderzoek zal er ingegaan worden op het proces en de opbrengsten van het onderzoek.

Reflectie gericht op onderzoeksproces en onderzoek.

Aanleiding voor mijn onderzoek was het tekort aan inzicht in het studiekeuzetraject bij mensen met autisme zoals beschreven in hoofdstuk 1. De basis van mijn ontwerponderzoek werd gevormd door mijn basiskennis van trajectbegeleiding. Ik heb bewust gekozen voor een ontwerponderzoek maar gedurende het onderzoek heb ik mij een aantal keer afgevraagd of een actieonderzoek niet meer passend was. De twijfel is bijvoorbeeld ontstaan tijdens het (alvast) inzetten van de verkregen informatie uit de literatuurstudie. Ik ondervond problemen in de praktijk bij het de vragen over relevantie, wijze van toepassing en duur van de interventie. De cirkel van Deming (plan, do, check, act) is veel voorgekomen en leken mij meer passen in een actieonderzoek. Uiteindelijk hebben deze momenten gezorgd voor professionele inzichten en heeft het mijn handelen in de praktijk versterkt. Gaandeweg besepte ik dat dit proces ook hoort bij een ontwerponderzoek en het van waarde is geweest voor mijn eindproduct.

Trajectbegeleiding studie is een nieuwe functie binnen mijn afdeling waar vorm aan gegeven moet worden. Door de modules LOB kreeg ik een nieuwe kijk op de functiebeschrijving van trajectbegeleider. Hierdoor heb ik alsnog drie nieuwe onderzoeksinstrumenten aan hoofdstuk 3 toegevoegd. In hoofdstuk 4 kunt u lezen dat er afgezien wordt van het loopbaanwiel bij de productvergelijking. Mijn persoonlijke tekortkoming in de toepassing van het loopbaanwiel hebben gezorgd voor een verkeerde interpretatie van het instrument. Ik zie nu de meerwaarde van het helder krijgen van belangrijke vragen en heb het in mijn ontworpen product aangevuld met andere vragen die voortkomen uit de vergeleken producten. Hierdoor is het loopbaanwiel toch nog van belang geweest voor mijn eindproduct en de huidige praktijk.

Een vergelijkbare situatie heeft zich voorgedaan bij het vormen van de behoefteanalyse. Vanuit het onderzoeksplan en hoofdstuk 1 ontstond het beeld dat ik een goed overzicht had op de criteria en de richtlijnen voor het gewenste product. Aan het einde van mijn literatuuronderzoek raakte ik steeds meer de grip kwijt en ontstonden er eerder meer twijfels over mijn praktijk dan, dat ik er vertrouwen in kreeg. Door het toevoegen van drie extra onderzoek interventies behorende bij de behoefteanalyse kreeg ik meer duidelijkheid over mijn functie-inhoud en de daarbij behorende bevoegdheden. Vooral de uitwerking van de ketenzorg heeft hieraan bijgedragen. In deze fase van het onderzoek heb ik veel steun ontvangen van mijn critical friends. Ik kon twijfels en onduidelijkheden delen waardoor ik kon reflecteren op mijn eigen denkproces. Hierdoor kreeg ik inzicht in het te doorlopen pad en mijn persoonlijke kwaliteiten en merkte dat ik meer vertrouwen in mijn praktijk had.

In de volgende fase van het onderzoek zijn de onderzoeksinstrumenten verder uitgewerkt. Gevonden data heb ik gekoppeld aan de praktijk waardoor nieuwe data ontstond. Terugkijkend naar de enquête zou ik bij een volgende keer meer diepgang willen verkrijgen. Achteraf gezien is er in gegaan op algemene vragen over de basis van een studiekeuzetraject. Hoe heb je je georiënteerd en wat was hierbij helpende, zijn twee gebruikte vragen. Met een andere formulering, waarbij ik had gevraagd naar het waarom en op welke manier had het andere data opgeleverd. Achteraf gezien was hiervoor een half-gestructureerd interview waarbij, ik kon doorvragen op de gegeven antwoorden geschikter geweest. Daarom is het belangrijk om voldoende aandacht en tijd te besteden bij het opstellen van de vragen en hierbij kritische critical friends te betrekken. Hier heb ik dit keer onvoldoende gebruik van gemaakt.

De laatste fase vormt de ontwerpfase. Over deze fase ben ik erg tevreden. De betrokken cliënten en collega's waren erg meedenkend. Hun feedback heeft het geleid tot een praktisch product dat aan alle criteria en richtlijnen zoals in hoofdstuk 4 is weergegeven voldoet. Het product moet nog wel geïmplementeerd worden maar gezien het tijdspad was dat niet meer haalbaar.

Achteraf gezien had het onderzoeksproces op een aantal aspecten versterkt kunnen worden. Dit neemt niet weg dat het vormen van het eindproduct voor mij en mijn beroepspraktijk van grote meerwaarde is geweest is. Door de heldere structuur en uitwerking van het te doorlopen keuze traject is het product overdraagbaar aan andere hulpverleners, zowel binnen als buiten de GGZ hulpverlening. Hiermee kan het dienen als "good practice" voor andere professionals en profileer ik mijzelf als autismespecialist.

Persoonlijke ontwikkeling

Door praktisch bezig te zijn met mijn onderzoek, middels literatuurstudie, interviews en feedback van collega's en cliënten, heb ik kunnen werken aan mijn persoonlijke (kennis)ontwikkeling. De literatuurstudie heeft hierbij zorg gedragen voor een gedegen theoretische kennis over trajectbegeleiding. Tegelijkertijd heb ik gemerkt dat mijn kennis over autisme al erg breed is, dit heeft mij bevestiging gegeven. De combinatie van kennis op het gebied van trajectbegeleiding en autisme hebben ervoor gezorgd dat ik het studiekeuzegedrag van mijn cliënten, kan begrijpen en sturen indien dit nodig is. Kennis die ik inzet bij de uitvoering van mijn praktijk en gericht is op ondersteuning van cliënten, collega's en andere professionals. De vernieuwde informatie is echter pas echt van meerwaarde als ik kan reflecteren op mijn eigen denken en handelen. Hiervoor is een open houding belangrijk. Tijdens mijn studieloopbaan en vooral tijdens het praktijkgericht onderzoek heb ik ondervonden dat critical friends hier erg belangrijk en helpend bij zijn. De intervisie-bijeenkomsten van de trajectbegeleiders vormen een mooie gelegenheid om middels casuïstiek bespreking kritisch te blijven naar mijn eigen handelen maar, ook mijn collega's handvatten te geven.

De feedback van cliënten was veelal praktisch van aard en stuurden vooral mijn handelen aan. Voor de samenwerking en afstemming met mensen met autisme zal dit altijd van meerwaarde zijn en daarom pas ik bij de trajecten evaluatierondes toe. Deze zijn voor het grootste gedeelte gericht op de voortgang en de opbrengst, maar ik vraag ook gericht feedback op mijn begeleidingsstijl. Hoe wordt deze door de cliënt ervaren en wat is hierbij waardevol geweest. Wat moet er behouden blijven en wat zou ik erin moeten aanpassen. Hierdoor zorg ik voor afstemming met de cliënt en kan ik beter voorzien in het leveren van maatwerk.

Terug kijkend naar het onderzoek hebben er nog twee aspecten een grote rol gespeeld bij mijn leerproces. Ten eerste is dat het omgaan met een tijdspad. Een gedegen onderzoek kost tijd en een goede planning is hierbij erg belangrijk. Vanwege allerlei factoren heb ik mijn planning geregeld moeten aanpassen. Bewust kijken naar prioriteiten en daarbij afwegingen maken hebben me uiteindelijk door het gehele proces geleid. Dit was niet altijd even makkelijk en een frisse kijk van critical friends was hierbij helpend. Hierdoor kon ik relativeren en weer aansluiten op de ingeslagen weg. Het andere aspect is het schrijven op academisch niveau. De Nederlandse taal is niet mijn sterkste kant en verdenkingen van dyslexie zijn al veelvuldig uitgesproken. Gebruik maken van critical friends is hierbij voor mij noodzakelijk en heb ik veel ondersteuning van gehad. Een lastig proces omdat het onderzoeksverslag inhoudelijk wel mijn verslag moest blijven maar taalkundig ook aan de academische norm moet voldoen. Een goede samenwerking en afstemming met mijn critical friends is hierbij belangrijk geweest. Het heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat ik een eindverslag geschreven heb welke voldoet aan de norm en tegelijkertijd ook bij mij als persoon past en waar ik zelf tevreden over ben.

Aan het einde van de opleiding wil ik mezelf neer kunnen zetten als autismespecialist. Ik wil hierbij mijn kennis kunnen overdragen aan cliënten, collega's en andere betrokkenen. Gezien het resultaat van mijn onderzoek durf ik te zeggen dat deze missie is voltooid. Ik wil deze nu onderhouden door op de hoogte te blijven van de belangrijkste ontwikkelingen gericht op trajectbegeleiding voor mensen met autisme binnen de GGZ hulpverlening. Om me te kunnen blijven profileren als specialist zal ik me blijven inlezen en de ontwikkelingen volgen. Dit doe ik door vakliteratuur bij te houden maar ook deel te nemen aan interessante congressen, cursussen en trainingen.

Hoofdstuk 7 Literatuurlijst

- Appels, C. (2011, september). Doorbraakdoelen 20 september 2011. Tilburg, Brabant, Nederland: GGZ Breburg.
- Appels, C. (2011, september). Doorbraakdoelen 20 september 2011.
- Bakker, J., & Boer, P. d. (2008). *Het Individueel Transitie Plan (ITP) tussen idee en stappenplan*. . Tilburg: IVA.
- Beekers, P. (2006). *Kiezen is een kunst*. Amersfoort: Wilco Drukkerij.
- Clijsen, A., Lieverloo, L. v., Mathijssen, B., & Schoots, H. (2007). *Protocol overgang leerlingen met autisme van voortgezet onderwijs naar vervolgopleiding*. Utrecht: WEC-Raad Landelijk Netwerk Autisme.
- Dijk, A. v., & Rodenburg, D. (2001). *KIRA Arbeidstoeleiding voor mensen met autisme*. Nijmegen: HRmedia.
- Everdingen, J. v., & Dreesens, D. (sd). *Ambulantisering*. Opgeroepen op februari 28, 2013, van Glossarium Kwaliteit van Zorg: <http://glossarium.regieraad.nl/Ambulantisering>
- Gezondheidsraad. (2009). *Autismespectrumstoornissen: een leven lang anders*. Den Haag: Gezondheidsraad.
- Grinsven, M. v., & Romme, I. (sd). *instrumenten*. Opgeroepen op maart 7, 2013, van www.euroguidance.nl: http://www.euroguidance.nl/_images/user/Artikel_Twister%20je%20loopbaan_20120402131703.pdf
- Handicap+studie. (2006). *publicaties-themabrochures*. Opgeroepen op januari 14, 2013, van handicap+studie: www.kcco.nl/doc/aan_de_slag.doc
- Handicap+studie. (2009, oktober). *publicaties-themabrochures*. Opgeroepen op januari 14, 2013, van handicap+studie: <http://www.handicap-studie.nl/binaries/content/assets/pdf/stagehandboek.pdf>
- Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen: Garant.
- Lange, R. d., Schuman, H., & Montessori, M. N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- LOB-VO. (sd). *www.LOB-VO.nl*. Opgeroepen op januari 12, 2013, van LOB-VO: <http://www.lob-vo.nl/mijn-lob->
- Maassen, H. (2005). autisme ontraadseld. *Medisch Contact*, 1664-1666.
- Michon, H. (2012). *Opzoek naar nieuwe krachten, ondersteuning bij arbeidsparticipatie*. Tilburg: Fontys Hogescholen.
- NVS. (sd). *www.NVSupport.nl*. Opgeroepen op januari 6, 2012, van NVS Support: <http://competentieprofiel.nvsupport.nl/Login.aspx?ReturnUrl=%2fStart.aspx>

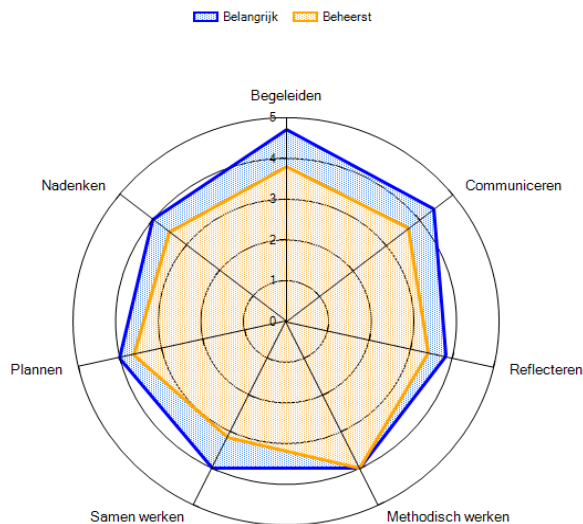
- Pequot, P. (2007). *Kairo kennisontwikkelingautismebehandeling en integratie regulier onderwijs*. Gendt: de rij.
- RvB. (2011, september). GGZ Breburg de kern visie op onze zorg. 110901 GGZ Breburg visie op zorg. GGZ Breburg.
- Schouten, E. (2010). *Werken met autisme. Twaalf methodische uitgangspunten*. Waddinxveen: Twigt Grafisch Facilitair.
- Son, M. v. (2012). *Gebruik mij als kompas, ik ken de richting beter dan je denkt....* Beek en Donk.
- Vermeulen, P. (1999). *Brein bedriegt*. Berchem: Vlaamse dienst Autisme en uitgeverij EPO.
- Vermeulen, P. (1999). *Dit is de titel, over autistisch denken*. Berchem: EPO.
- vermeulen, P., Mertens, A., & Vanroy, K. (2010). *Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs*. Leuven: Acco.

Hoofdstuk 8 Bijlage

Bijlage 1 Uitwerking competentietest Job-coach

Competencies Job-coach NVS/EUSE

Mijn werk voldoet niet helemaal aan de opzet van deze tests, maar heeft er wel veel raakvlakken mee. Ik heb bij het beantwoorden van de vraag deze omgezet voor mijn werkzetting en kon de tests daardoor naar behoren invullen.

Om meer inzicht te krijgen in de begrippen zal ik deze kort toelichten vanuit mijn persoonlijke situatie.

Begeleiden: Ik heb veel ervaring met het begeleiden van mensen met een handicap, maar nog niet zoveel als trajectbegeleidster studie. Ik bekleed deze functie sinds november 2012 en zal me op de volgende punten verder moeten ontwikkelen.

- Inzicht hebben en behouden in de relevante wet- en regelgeving.
- Opstellen van een beroepsprofiel.
- Inzetten van effectieve formele en informele methodes.

Mijn kennis hierbij is erg algemeen. Verder heb ik ook nog weinig zicht op het aanbod in het algemeen en specifiek vanuit de GGZ Breburg.

Mijn sterke kant hierbij is het erkennen en betrekken van de cliënt bij het proces. Uitgaan van de mogelijkheden en inzicht geven in zijn eigen vaardigheden en kwaliteiten. Motiveren, stimuleren en ondersteunen zijn daarbij belangrijke begrippen.

Communiseren: Zonder communicatie kom je als begeleider nergens. Dit houdt niet in dat je als begeleider steeds aan het woord bent. Eigenlijk zou je zo minmogelijk aan het woord moeten zijn. Het gaat om de cliënt en zijn belangen, hij zal er uiteindelijk voor moeten gaan. Inspelen op non-verbale communicatie en het toepassen van gesprekstechnieken zijn hierbij belangrijk. Zelf zou ik nog graag wat meer willen bekwamen met oplossingsgerichte gesprekken. Vooral de oplossingen uit de cliënt laten komen spreekt me hierbij erg aan. Verder werk ik met een specifieke doelgroep (volwassen mensen met een stoornis in het autismespectrum syndroom). Hierbij verloopt de

communicatie vaak anders. Als begeleider moet ik hier rekening mee houden, maar ook op inspelen. Ik moet ze leren te verstaan.

Reflecteren: Vanwege de nieuwe functie ben ik juist veel aan het reflecteren. Ik reflecteer door gesprekken met mezelf te evalueren. Wat ging er goed? Heb ik de informatie verkregen waar we naar opzoek waren? Kunnen we verder? Wat zou ik een volgende keer anders aan pakken en hoe dan? Dit zijn daarbij veelvoorkomende vragen. Verder reflecteer ik ook met anderen. Ik overleg bij twijfel of vraag bij onduidelijkheid om hulp. Het is eerder dat ik teveel reflecteer, waardoor het onzeker over kan komen dan dat ik het te weinig doe. Door de hoeveelheid aan nieuwe invullingen en drukte ben ik soms het houvast kwijt die ik door reflecties terug probeer te krijgen.

Methodisch werken: De grootste uitdaging zit hier in het zakelijk, effectief en efficiënt werken. Opstellen van plannen en acties gaat mij goed af, maar ik bemerk een insteek vanuit het medisch model. Hierbij is de hulpverlener eindverantwoordelijke, zet plannen uit en is vaak zorgend van aard. Tijdens dit werk zou ik meer zakelijk willen zijn en werken vanuit het sociale model. Dan ben je ondersteunend en blijft de cliënt verantwoordelijk voor zijn traject. De insteek is gericht op empowerment en dus zelfredzaamheid. Uitgaan van eigenkrachten en mogelijkheden.

Samenwerken: De samenwerking met de cliënt verloopt over het algemeen goed. We stellen plannen en doelen samen op en zorgen voor de uitvoering. Hierbij is de cliënt leidend. Het samenwerken met de netwerken is nog minimaal. Bestaande contacten verlopen goed en worden daar ingezet waar nodig. Nieuwe contacten zijn niet altijd inzichtelijk en moeten nog verkend worden. Gezien de nieuwe functie is dit ook niet vreemd en heeft het zijn tijd nodig.

Plannen: Binnen de GGZ Breburg werken we niet met de Supported Employment methode maar het heeft wel veel raakvlakken. We bieden een behandeling aan, waarbij we de kwaliteit van leven van de cliënt willen vergroten. Dit door ze vaardigheden aan te leren, zodat ze mee kunnen in de 'gewone' maatschappij. Volwaardig burgerschap, empowerment, zelfredzaamheid, etc. zijn belangrijke begrippen. Door een aanbod gericht op herstelondersteunende zorg en ambulantisering hopen we hieraan te voldoen.

We gaan uit van de mogelijkheden en de krachten en willen daarbij werken aan een toekomst. Plannen, organiseren en uitvoeren zijn daarbij sleutelbegrippen.

Nadenken: De GGZ Breburg heeft net een veranderingsproces achter de rug, genaamd de doorbraakdoelen. Hierbij werd een vernieuwde visie en reorganisatie vorm gegeven vanuit de werkplek. Trajectbegeleiding studie is hieruit ontstaan en moet nu inhoudelijk vorm krijgen. Afstemming en overleg zijn hierbij erg belangrijk, maar kunnen niet zonder evalueren, toetsen en bijstellen. Voor nu is het vooral belangrijk een basis te krijgen van waaruit er gewerkt wordt. Inzicht in de taken en werkinhoud uitgaande van de visie en doelstelling. Een proces waar ik momenteel midden in zit.

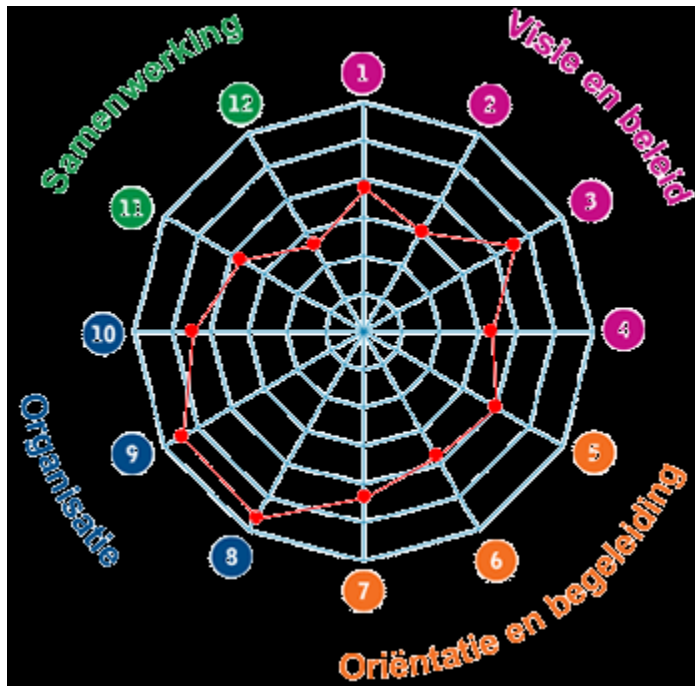
Reflectie op de uitkomst.

In de afbeelding zie je een gelijkmatige verdeling. Alle begrippen zitten tussen de 3 en een 4. Hieruit kun je concluderen dat ik de 7 competenties naar behoren beheers. Ik kan me hier in vinden en ben het er ook mee eens. Wel ben ik van mening dat veel kennis temaken heeft met de algemene basis vaardigheden. Door de jaren heen heb ik veel ervaring opgedaan met het begeleiden van cliënten als activiteitenbegeleidster. Organiseren, plannen en communiceren waren onderdelen die veel aan bod kwamen. Kijk ik echter naar mijn huidige werk dan zou ik graag wat meer specifiek competent willen zijn op de begrippen begeleiden, communiceren, samenwerken en nadenken. Dus vanuit trajectbegeleiding i.p.v. activiteitenbegeleiding.

Bijlage 2 Uitwerking LOB scan

LOB scan

Deze scan is niet helemaal van toepassing op mijn werk, maar heeft er wel veel raakvlakken mee. Ik heb ook nu weer bij het beantwoorden van de vragen deze omgezet naar mijn werkpraktijk en kon op die manier de scan behoren invullen.

Om meer inzicht te krijgen in de cijfers en de 4 kernbegrippen zal ik deze toelichten vanuit mijn persoonlijke situatie. Deze scan was overigens lastiger in te vullen omdat LOB een aanbod is uit de onderwijsinstelling. Het omzetten naar mijn praktijk lukte de bij de ene vraag beter dan bij de andere.

Visie en beleid

- 5 Visie en doelen LOB.
- 6 Draagvlak en leiderschap.
- 7 Beleid.
- 8 Een LOB werkplan.

Het was erg lastig om de vragen om te zetten naar mijn praktijk. Toch denk ik dat de uitkomst passend is. We hebben de afgelopen periode actief gewerkt aan een veranderingsproces. Hierbij zijn de visie en het beleid scherp gezet. Van daaruit is er een vernieuwd aanbod ontstaan. Nu is het zaak deze vorm te geven en te werken vanuit de visie en het beleid. Ik en de collega's zijn van goede wil en werken er actief aan. Toch missen we als team nog een eenheid en uitstraling. Het lijkt vaak erg individualistisch in plaats van centrum gericht. Individueel gezien is er draagvlak en leiderschap, maar in het groter geheel is er nog veel onduidelijkheid. Afstemming en transparantie zijn hierbij de grootste zorg.

Oriëntatie en begeleiding

- 9 De inhoud van LOB.
- 10 Vorm LOB in curriculum.
- 11 Krachtige leeromgeving.

Hier heb ik LOB vervangen voor trajectbegeleiding. Trajectbegeleiding is opgenomen als aanbod bij de behandeling door Centrum Autisme. Het is via twee zorgpaden inzetbaar. Wanneer een cliënt in aanmerking komt voor trajectbegeleiding heeft het recht op ondersteuning. Deze is gericht op kiezen, verkrijgen en behouden van studie/werk. Op dit moment zijn er 3 trajectbegeleiders in dienst. Twee op werk en een op studie (ik). De invulling is bekend, vaardigheden in begeleiden en toepassen van de methodieken worden toegepast. Het zal echter meer gestructureerd moeten worden. Inhoudelijk vormgeven van aanbod en mogelijkheden die te gebruiken zijn bij het doorlopen van een traject.

Organisatie

- 12 Advisering en loopbaanbesluitvorming.
- 13 Rollen en taken.
- 14 Professionalisering.

Centrum Autisme is een relatief kleine afdeling. Hierdoor is de samenwerking gemakkelijk en snel in te zetten. Afstemming verloopt goed. Rol en taakverdelingen zijn bekend, maar er wordt niet altijd naar gehandeld. Dit komt voornamelijk omdat collega's en ikzelf soms geneigd zijn om via de oude werkwijze te handelen. Er is veel kennis over het autisme spectrumstoornis en we maken gebruik van elkaars expertise. Betrokkenheid en gedrevenheid zijn voelbaar en zorgen voor een prettige werksfeer.

Samenwerking

- 15 Ouders en verzorgers.
- 16 Externe partijen.

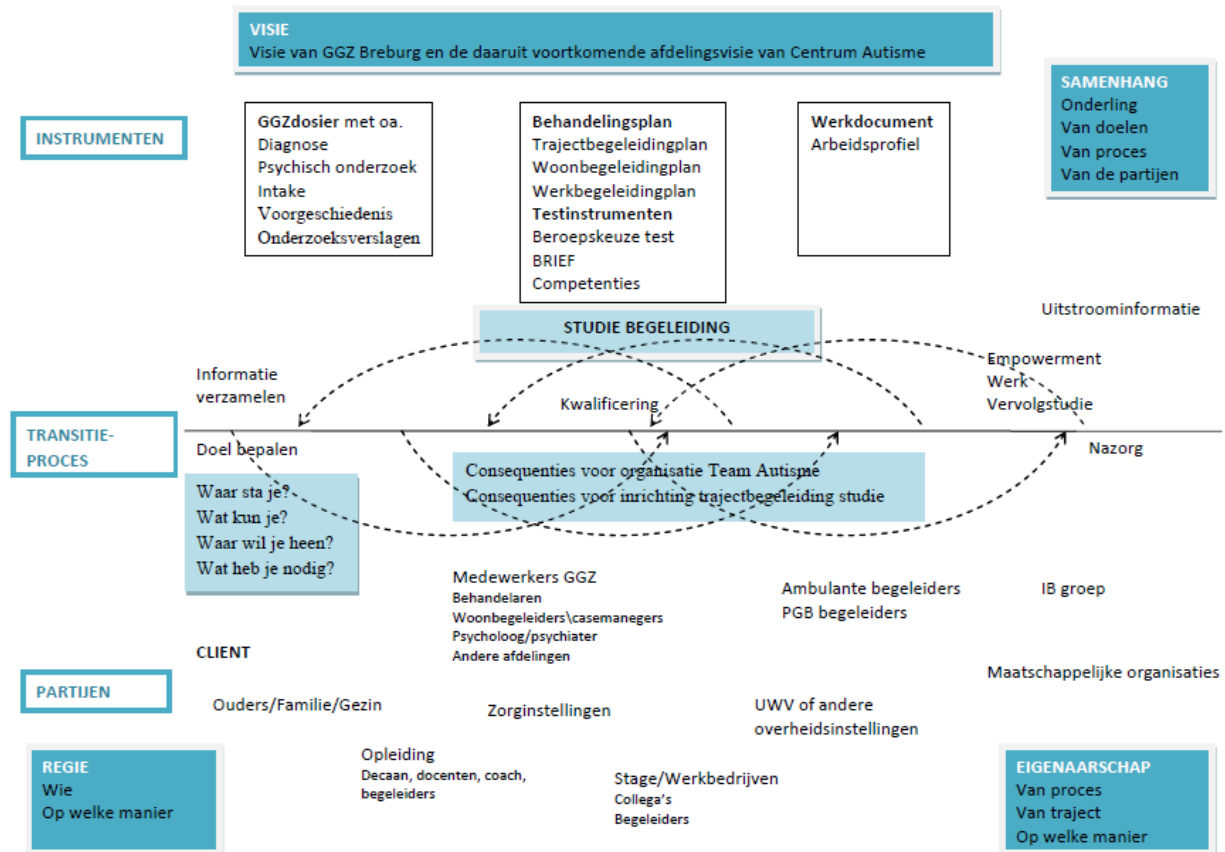
De afgelopen jaren heb ik gewerkt op het werkgebouw van de WWA (Woon en werk voorziening voor mensen met autisme). Dit is ook een onderdeel van Centrum Autisme. De samenwerking bestond toen voornamelijk uit cliënt, behandelaar, woonbegeleiding en werkbegeleiding. Soms had ik contact met ouders of externe personen. Als trajectbegeleider studie is dit heel anders. De samenwerkingsgroep is ruimer geworden en diverser. Waar ik voorheen onderdeel uitmaakte van een samenwerking, moet ik deze nu zelf creëren. Dit heeft tijd nodig en er zal actief aan gewerkt moeten worden. Ook is de samenwerking intensiever en op verschillende onderdelen. Het gaat niet alleen om het zorgaanbod maar ook over studie ondersteuningsmogelijkheden, vergoedingen, wet en regelgevingen, afstemmen begeleiding, creëren snuffelstages etc. Een belangrijk onderdeel van het zorgaanbod.

Reflectie op de uitkomst.

Ook nu kan ik me weer vinden in de uitkomst. In de praktijk bemerk ik bij mezelf veel onrust gericht op de uitvoering. Ik weet wat de bedoeling is, maar moet nog een weg zoeken naar de uitvoering. Hierdoor lijkt de visie en het beleid vaak onduidelijk en dat werkt door op de andere gebieden. Door in overleg te gaan met de staf en collega trajectbegeleiding krijgt het steeds meer vorm en zal het beleid steeds duidelijker worden. Ook door het aanbod van een traject zal er steeds meer inzicht komen. Taken en rollen zullen nog duidelijker worden en op elkaar afgestemd zijn. Door de praktijk kom je in aanraking met methodieken en instrumenten die ingezet kunnen worden in het traject, waardoor de mogelijkheden en vaardigheden uitgebreid worden. Een proces waar ik (we) op dit moment druk mee aan de slag ben.

Bijlage 3 Uitwerking ketenzorg

Uitwerking ketenzorg trajectbegeleiding Studie GGZ afdeling Autisme

VISIE

Visie GGZ. (RvB, 2011)

De ambitie van de organisatie is:

'te gast zijn in het leven van de cliënt' en daar behandeling en zorg bieden op basis van laatste professionele inzichten. Daarbij ligt de visie op twee pijlers namelijk:

1. Herstelondersteunend.
Kernbegrippen als volwaardig burgerschap, streven naar een zinvol leven waarbij de klachten niet belemmerend zijn, eigen verantwoordelijkheid, in dienst zijn van de cliënt, kijken naar de mogelijkheden, aansluiten bij de kracht van de cliënt zijn hierbij belangrijk
2. Ambulante zorg.
Kernbegrippen als zorg bieden zo dicht mogelijk in de omgeving van de cliënt, maatwerk, interne en externe samenwerking, kliniek is onderdeel van ambulantisering en geen eindstation, regie behandeling ligt bij hoofd ambulante behandelaar zijn hierbij belangrijk.

Visie afdeling. (Appels, Doorbraakdoelen 20 september 2011, 2011)

De missie van de afdeling is:

Geïntegreerde zorg bieden aan volwassenen met een autisme spectrum stoornis, zodat ze met succes kunnen wonen, werken, leren en leven in een omgeving die aansluit bij hun wensen en behoeften.

Mensen met een autisme spectrum stoornis vragen om specifieke oplossingen voor hun specifieke hulpvragen: er is maatwerk nodig.

Hierbij worden de volgende speerpunten gebruikt:

1. Ambulantisering.
Zie hiervoor eerdere aanvulling.
2. Herstelondersteunende zorg.
Zie hiervoor eerdere aanvulling
3. Empowerment.
Een methode om mensen te helpen het leven te leven dat ze het liefste willen. Het zorgt ervoor dat men leert én krijgt wat men wil. Het verhoogt het bewustzijn en laat mensen specifieke kennis en *vaardigheden* opdoen zodat ze hun eigen leven in handen nemen. Dit verkleint hun afhankelijkheid en vergroot de zelfredzaamheid.

WERKWIJZE

Instrumenten

Psychisch dossier

Mijn GGZ werkt met een psychisch dossier. Hier is de verkregen zorg en de tot dan toe doorgelopen traject in terug te vinden. Denk aan de diagnose, Psychologisch onderzoek, BRIEF, rapportages, overdrachten, verslagen, behandel/begeleidingsplannen, signaleringsplannen.

Behandelplan/Trajectplan

In dit plan zullen de doelen staan waaraan gewerkt wordt. Hierbij is een scheiding gemaakt in korte termijn doelen en lange termijn doelen. Ook zullen de te nemen acties en een evaluatiedata zijn opgenomen. Het plan wordt samen met de cliënt opgesteld en het trajectbegeleidingplan komt voort uit het behandelplan.

Testinstrumenten

BRIEF.

Dit is een zelfbeoordelinginstrument dat een weergave geeft over executieve functies van het gedrag bij een volwassene. Het geeft inzicht over hoe iemand naar zichzelf kijkt en hierover kun je samen in gesprek gaan. BRIEF bestaat uit twee vragenlijsten. De ene vult de cliënt zelf in en de andere wordt door een informant ingevuld. Het gaat om dezelfde vragen, waardoor er nog meer inzicht gegeven kan worden. De interpretatie gebeurt door een behandelaar die daar een verslag van maakt.

123 studiekeuze www.studiekeuze123.nl

Een website met een drietal interesse tests. De uitkomsten zijn leidraden voor een individueel gesprek om zo de daadwerkelijke interesses duidelijk te krijgen. Verder geeft de site veel informatie over opleiding en studiemogelijkheden.

123test www.123test.nl

Een website met verschillende tests. Wanneer een test wordt ingevuld volgt er altijd een individueel gesprek om de belangrijkste gegevens eruit te halen. Deze zullen dan gebruikt worden in het te doorlopen traject, bijvoorbeeld door ze op te nemen in de studie keuze of in een arbeidsprofiel.

Werk.nl www.werk.nl

Een site van het UWV. Ook hier staan tests op over interesse, motivatie en kwaliteiten.

Werkdocument

Een collega werkt met een arbeidsprofiel. Deze moet nog omgezet worden naar een studieprofiel.

Een proces dat lopende is en waarbij het onderzoek van de MasterSEN ingezet wordt.

Transitieproces

Cliënten die bij een trajectbegeleiding studie in zorg komen zijn in behandeling bij de GGZ Breburg. Ze hebben een aanmeld/selectie procedure doorlopen, waarbij is bepaald voor welk zorgpad zij in aanmerking komen. Voor deze zorg kom je alleen in aanmerking als je in het zorgpad werk of wonen en werk zit. Tijdens het zorgpad zijn er een aantal standaard behandelingen die de cliënt zal doorlopen.

- Herbekijken diagnose d.m.v. een psychologisch interview (intake)
- Doorlopen van de cursus psycho-educatie (PS)
- Doorlopen van de cursus Probleem Oplossen in de Praktijk (POP)

Verder is er nog een cursus aanbod in Cognitieve gedragstraining en Mindfils, maar deze zijn niet standaard.

Om de voortgang te scoren zullen er op verschillende momenten tests herhaald worden. Het gaat hierbij om de BRIEF. Deze geeft inzicht op de gemoedstoestand van de cliënt. Is er een vooruitgang ten opzichte van een vorige meting?

Als trajectbegeleider studie ben je inzetbaar op drie niveaus.

Kiezen, verkrijgen en behouden van een studie. Je hoeft hierbij niet bij alle drie de niveaus betrokken te zijn. Het is hierbij vanzelfsprekend dat de ondersteuning en behandeling op de drie niveaus verschillend zal zijn, maar ook raakvlakken heeft.

Bij het kiezen ligt de nadruk op de persoon zelf. Wie is hij en wat wil en kan hij? We gaan aan de slag met het maken van een persoonlijk profiel die toewerkt naar een studiekeuze.

Bij het verkrijgen ligt de nadruk op het regelen. De keuze is gemaakt, maar nu moet de aanmelding en de weg er naartoe uitgewerkt worden. Denk hierbij aan inschrijven bij een opleiding, aanmelden studiefinanciering, terug koppeling UWV, maar ook aan financieel overzicht, opleidingskeuze, reizen naar locatie, aanschaf boeken, wegwijis worden schoolsysteem, afspraak decaan voor evt. ondersteuning, etc.

Bij behouden ligt de nadruk vooral op het samenwerken. Wat is er nodig om de kans van slagen te vergroten voor de cliënt. Wat is er al ingezet en welke mogelijkheden zijn er nog om ingezet te worden. Hoe verloopt de ondersteuning; wat gaat goed en waar kan het beter. Hoe kijkt de cliënt tegen de situatie aan en wat kan hij er zelf aan doen om dit te verbeteren.

De verkregen informatie uit dossier en tests is erg belangrijk, maar de meeste informatie komt uit de cliënt zelf. Door in gesprek te gaan met de cliënt en zijn mogelijkheden en belemmeringen te verkennen, krijg je veel inzichten en antwoorden. Door de gezamenlijke zoektocht krijgt de cliënt meer zelfkennis en inzicht en kan het op zoek gaan naar de mogelijkheden. Je doet een beroep op zijn eigen vaardigheden en sluit daarbij direct aan op zijn mogelijkheden. Het blijft dan ook zeer belangrijk om verkregen informatie te bespreken met de cliënt. Het geeft namelijk nieuwe inzichten en richtingen. Ook geeft het werkbare doelen die dicht bij de cliënt staan.

We zijn een behandelcentrum en dat houdt in dat onze ondersteuning niet levenslang is. We werken aan doelen en als deze behaald zijn, zal de behandeling aflopen. Streven naar empowerment en

samenwerking met zorgbegeleiders is daarom ook noodzakelijk. Voor een trajectbegeleider studie steef je er dan ook naar om de zorg/begeleiding op het moment dat dit kan over te dragen aan anderen. Denk hierbij aan begeleiders op school; decaan, coach, mentor maar ook aan ambulante begeleidingsinstellingen zoals PGB begeleiding. Een goede overdracht, afstemming en ondersteuningsbehoefte is daarbij belangrijk.

Partijen

Cliënt.

Zonder de cliënt is er geen behandeling.

Ouders/gezin/familie.

Als begeleider ben je niet altijd aanwezig. Een cliënt zal niet alleen op de momenten steun moeten hebben als de begeleiding aanwezig is. Daarom is het belangrijk om ouders, gezin, familie erbij te betrekken. Zij kunnen er mede voor zorgen dat doelstellingen behaald worden. Verder is bij deze doelgroep veel informatie te verkrijgen. Ze kennen de cliënt erg goed en kunnen bruikbare tips en informatie aandragen. Ook weten ze vaak heel goed aan te geven of iets werkt en al is gedaan. Een ander gegeven is dat de behandeling een keer ophoudt, maar de ouders/familie er altijd zullen zijn.

Opleiding.

De begeleiding gaat over het doorlopen van een studie. Het spreekt dan ook voor zich dat deze erbij betrokken is. Dit houdt overigens niet in dat de begeleiding persoonlijk contact heeft met de opleiding. Je kunt acties ook bespreken en begeleiden bij de cliënt die daarna zelf de stappen onderneemt.

Stage werkplek.

Zie info bij opleiding.

Interne en externe professionals.

Ik heb het dan over medewerkers GGZ Breburg, maar ook over PGB begeleiders of andere zorginstellingen. Naast dat een cliënt ondersteuning krijgt vanuit de GGZ, hebben ze vaak meer ondersteuning. Goede afstemming en samenwerking zijn hierbij belangrijk. Dit om elkaar te versterken en juist niet tegen te werken. Dit zijn ook vaak de mensen waar de zorg na de behandeling aan overgedragen gaat worden. Betrokkenheid en samenwerking vergemakkelijkt deze overnames. Daarnaast geeft het een eenduidige aanpak en voorkomt dubbel werk. Gebruik maken van elkaars expertise ondersteunt de hulpverlening en kan tijdbesparend zijn.

Overheid en maatschappelijke instanties.

Denk hierbij aan het UWV, IB-groep, sociale werkvoorziening, steunpunt autisme, vrijwilligersorganisaties, etc. Veel komen tijdens het traject in beeld of kunnen tijdens het traject ingezet worden. De ene keer voor informatie en de andere keer voor begeleiding. Ook hier geldt; gebruik maken van elkaars expertise ondersteunt de hulpverlening en kan tijdbesparend zijn.

RANDVOORWAARDEN

Regie.

Mijn GGZ is een behandelingscentrum. De regie van de behandeling ligt bij de behandelaren. Zij zijn eindverantwoordelijke op het behandelingsaanbod en houden de voortgang in de gaten.

Als trajectbegeleider studie ben je samen met de cliënt verantwoordelijk voor de voortgang. Je onderneemt acties om het proces te doorlopen. Deze worden gerapporteerd en geëvalueerd.

Eigenaarschap.

De cliënt is eigenaar van zijn eigen proces. Doelen worden samen met de cliënt gevormd en de begeleiding is hierbij ondersteunend. We zijn immers te gast bij de cliënt.

Samenhang.

De cliënt kan niet zonder de begeleiding. Hij is immers niet voor niets onder behandeling. De begeleiding kan niets zonder de cliënt.

Cliënt en begeleider kunnen samen niet zonder de partijen. De hulpvraag komt hieruit voort. De te nemen acties zullen daarop ingezet moeten worden en doelen zullen van hieruit gevormd worden. We hebben elkaar dus nodig om de behandeling tot een goed eind te brengen.

Bijlage 4 Enquête

Brief mbt vragenlijst studiekeuze voor mensen met autisme.

Hoi.....

Naast dat ik jou begeleid met je studie ben ik zelf ook een opleiding aan het volgen. Voor mijn afstudeeropdracht ben ik bezig met een onderzoek. Dit onderzoek is erop gericht, hoe ik mensen met een vorm van autisme kan begeleiden bij het maken van een studiekeuze.

Om de gevonden theorie te kunnen toetsen in de praktijk zou ik graag gebruik willen maken van jouw ervaringen. Daarom heb ik een enquête gemaakt. Ben jij bereid om deel te nemen aan mijn onderzoek door bijgevoegde enquête in te vullen? Ik zou hem graag voor 21 mei 2013 ingevuld retour willen hebben.

Deelname kan op twee manieren.

1. Je vult de enquête zelfstandig, via de computer, in en zendt hem via de mail terug naar [...email....](#)
2. Je vult de enquête in tijdens ons eerstvolgende gesprek (dit kan alleen als we voor 21 mei 2013 een afspraak hebben).

Kun je mij laten weten als je **niet** mee kunt of wilt doen. Daarna hoeft ik jou niet meer te vragen of ik nog een ingevulde enquête kan verwachten.

De gegeven antwoorden zullen anoniem verwerkt worden en alleen voor dit onderzoek gebruikt worden. Na de verwerking zal ik de ingevulde enquête vernietigen.

Mocht je vragen hebben dan kun je deze altijd stellen.

Ik ben via de mail bereikbaar en telefonisch op woensdag, donderdag of vrijdag via 06-.....

Vriendelijke groet,

Anette Sprengers

Vragenlijst studiekeuze voor mensen met autisme.

Voor welke opleiding heb je het laatst een studiekeuze gemaakt?

Zet een kruisje bij hetgeen voor jou van toepassing is.

Voortgezet onderwijs (VMBO/HAVO/VWO of deelvakken hiervan).	
Beroepsonderwijs (MBO/HBO/UT of een cursus).	

Bij de volgende vragen zet je een kruisje bij de uitspraak die het meest voor jou van toepassing is.

Wat maakt het volgen van een opleiding voor jou belangrijk?

	niet belangrijk	een beetje belangrijk	belangrijk	erg belangrijk	heel erg belangrijk
Erkenning van mijn kennis en kwaliteiten.					
Toelaatbaarheid op vervolg onderwijs.					
Vergroten van kansen op de arbeidsmarkt.					
Vergroten van zelfwaardering.					
Mezelf nuttig voelen, een doel hebben.					
Voldoen aan de maatschappelijke norm.					
Zijn er nog andere redenen voor jou belangrijk?	ja	nee	Welke:		

Hoe kies jij?

	vaak	soms	nooit
Ik laat mij leiden door mijn verstand (feiten).			
Ik laat mij leiden door mijn gevoel.			
Ik laat mij leiden door de keuze van anderen.			

Om tot een juiste studie keuze te komen heb ik stil gestaan bij?

	niet actief	een beetje actief	actief	erg actief	heel erg actief
Wat wil ik (interesses).					

Wie ben ik (ik en mijn autisme).					
Wat kan ik (waar ben ik goed in).					
Wat past bij mij (opleiding soort).					
Wie kan mij helpen (persoonlijke ondersteuning).					
Hoe leer ik.					
Wat kan mij helpen (hulpmiddelen, voorzieningen, aanpassingen etc.).					
Kansen op de arbeidsmarkt (beroepen perspectief).					
Financiële mogelijkheden.					
Waren er nog andere onderdelen voor jou belangrijk?	ja	nee	Welke:		

Hoe heb jij je georiënteerd op de opleiding?

	vaak	soms	nooit
Geschreven informatie over opleiding, profielkeuze en beroepen (internet, brochures, etc.).			
Uitzoeken en vergelijken van verschillende opleidingsmogelijkheden (regulier/thuisstudie, MBO/HBO, etc.).			
Open dagen opleiding bezoeken.			
Meeloopdag opleiding en/of werkplek.			
Gesprek met deskundige op de opleiding en/of werkplek.			
Gesprek met familie/vrienden.			
Middelen gericht op beroepskeuze (denk aan: beroepskeuze testen, bekijken van beroepen filmpjes, lezen van informatie over beroepen).			

	vaak	soms	nooit
Middelen gericht op interesse (denk aan: interesse test, overzicht maken van dingen die je leuk vindt, schema maken van wel interessant en niet interessant is).			
Middelen gericht op kwaliteiten (denk aan: kwaliteiten test, sterkte analyse, kernkwadranten, overzicht van dingen die gemakkelijk voor je zijn).			
Maken van testen..			
Gesprekken met begeleider over bevindingen			

Wie waren er belangrijk bij het vormen van jouw studiekeuze

	als negatief ervaren	niet belangrijk	een beetje belangrijk	belangrijk	erg belangrijk
Familie.					
Vrienden.					
Professionals.					
Trajectbegeleider GGZ Centrum Autisme.					
Was er nog iemand anders voor jou belangrijk?	ja	nee	Wie en waarom:		

Als je nu opnieuw een studiekeuze moest maken, wat zou je dan anders doen?

	Niet	minder	zelfde	meer	Veel meer
Uitzoeken wat wil ik (interesses).					
Uitzoeken wie ben ik (ik en mijn autisme).					
Uitzoeken wat ik kan (waar ben ik goed in).					
Uitzoeken wat bij mij past (soort opleiding en beroep).					
	Niet	minder	zelfde	meer	Veel meer
Wie kan mij helpen? (persoonlijke ondersteuning)					
Hoe leer ik?					
Wat kan mij helpen? (hulpmiddelen, voorzieningen, aanpassingen etc.)					
Kansen op de arbeidsmarkt?					

(beroepen perspectief)					
Financiële mogelijkheden?					
Zijn er nog andere dingen die je ander zou doen?	ja	nee	Welke:		

Als je nu opnieuw een studiekeuze moest maken, zou je dan ondersteuning willen van een trajectbegeleidster?

Ja	Waarom:
Nee	Waarom:

**Bedankt voor je tijd en het invullen van de enquête.
Groetjes Anette**

Bijlage 5 Schematische weergave productenvergelijking.

	<u>Protocol overgang leerlingen met autisme van voortgezet onderwijs naar vervolgopleiding</u> (Clijsen, Lieverloo, Mathijssen, & Schoots, 2007)	<u>Aan de slag</u> (Handicap+studie, 2006)	<u>Kira arbeidstoeleiding voor mensen met autisme</u> (Dijk & Rodenburg, 2001)
Organisatie	Voortgezet onderwijs dat gebruik maken van het protocol	Voortgezet onderwijs VMBO en/of MBO die werkmappas inzetten ter ondersteuning voor hun leerlingen	Leo Kannerhuis, Centrum voor autisme onder leiding van een jobcoach.
Doelgroep	Leerlingen een-na-laatste jaar voortgezet onderwijs	Leerlingen begeleiden naar een geschikte stageplek, baan of opleiding.	Cliënten die via het arbeidstoelatingstraject op zoek gaan naar een passende werkplek. Ze zitten veelal thuis en zijn niet bezig met een opleiding.
Werkmethodiek	Portfolio in eigen beheer van de cliënt. Bevindingen worden door de leerling vast gelegd zodat ze kunnen dienen als naslagwerk en presentatie van eigen kunnen.	Er wordt gewerkt met een levensblad. Dit is een verzameling van oefeningen en verslagleggingen waar uiteindelijk een samenvatting, statement, van gemaakt wordt. Hierop volgt een keuze gericht op opleiding, stage of werk.	Losstaande instrumenten die uiteindelijk voor een competentie profiel zorgen die door de jobcoach en cliënt samen wordt opgesteld en daarna omgezet wordt naar een profiel passende werkplek
	Inhoud en de daarbij horende interventies zijn uitgewerkt aanwezig in het protocol.	Inhoud en de daarbij horende interventies zijn uitgewerkt aanwezig in het document	Inhoud van interventies liggen niet vast. Wel worden een aantal opties genoemd. Cliënten die bij Kira aangesloten zijn hebben een digitale werkomgeving deze is niet vrij toegankelijk.
Verloop traject	Fase 1 Opstellen competentieprofiel Loopbaan oriëntatie, hierbij wordt gebruik gemaakt van een aangevulde Crystal-Barkley methode (Wie ben ik, wat wil ik, wat kan ik, wat past bij mij en wat kies ik). Beroep en studiekeuze test Verzamelen (praktijk) informatie vervolgopleiding en beroepen Stage Gesprekken leerling, ouders en persoonlijke coach	Hoofdstukken zijn los van elkaar in te zetten. Hoofdstuk 1 Wat wil ik Hoe zie ik het voor me? Wat vind ik leuk? Welke beroepen vind ik leuk? Hoe ziet dit beroep eruit?	Intake met daaruit een voorlopig trajectplan
	Fase 2 Keuze instelling Inschrijven opleiding Wat te doen als leerling geweigerd wordt	Hoofdstuk 2 wat kan ik Waar ben ik goed in? Handicap?! Hoe kan ik het beter?	Na assessment en oriëntatie definitief trajectplan
	Fase 3 Coaching relevante vaardigheden voor nieuwe opleiding Treffen van regelingen en voorzieningen Eindgesprek met leerling en ouders	Hoofdstuk 3 Hoe vind ik een baan of stage Wat voor een baan past bij mij? Op zoek naar een baan. Netwerken.	Cliënt Competentieprofiel Gericht op cliënt en zijn persoonlijke netwerk. (cliëntwiel)
	Fase 4 Voorbereiding intake met leerling en ouders Schriftelijke overdracht Intakegesprek Vastleggen van de gemaakte afspraken	Solliciteren: hoe doe je dat Vertellen over je functiebeperking	In kaart brengen van de begeleidingsbehoefte cliënt
	Fase 5 Inzetten van de ondersteuning bij instroom en voortgang nieuwe opleiding		Client competentieprofiel wordt omgezet in een profiel passende werkplek
			Coaching en nazorg zijn gericht op het behoud van de passende werkplek.

Begeleiding	Persoonlijke coach.	Individueel traject	Individueel traject
	Onderdeel van het beleid en de zorg binnen de school	Gericht op wat wil ik, wat kan ik, hoe vind ik een baan/stage en hoe solliciteer ik.	Gericht op 'Wat te doen' (cliëntwiel) en 'Hoe te doen' (houding jobcoach, informatie overdracht, succesfactoren en valkuilen gericht op specifieke autisme kennis)
	Vaste elementen op school niveau, individuele gesprekken met persoonlijke coach en gesprekken met ouders en persoonlijke coach.	Niet gekoppeld aan school maar verschillende opdrachten die door een persoon met een handicap gemaakt kunnen worden. Hierbij heeft hij begeleiding maar staat niet vast wie de begeleider is.	Aantal gesprekken met jobcoach en de invulling, tijdsduur van de gesprekken zijn cliënt afhankelijk
Werkomgeving	Binnen de opleiding	Kan over al ligt aan de persoon die begeleid	Ondersteuning vanuit het Leo Kannerhuis Oriëntatie vindt plaats in een concrete arbeidssituatie
	Ouders worden goed geïnformeerd over het traject en erbij betrokken	Geen zichtbare betrokkenheid van het netwerk maar kan wel ingezet worden bij het uitvoeren van opdrachten.	Netwerk van de cliënt wordt actief betrokken bij het traject.

Bijlage 6 Matrix data verwerking respondenten Enquête

Vraag 1: Voor welke opleiding heb je het laatst een studiekeuze gemaakt?

Voortgezet onderwijs (VMBO/HAVO/VWO of deelvakken hiervan).	2
Beroepsonderwijs (MBO/HBO/UT of een cursus).	6

Vraag 2: Wat maakt het volgen van een opleiding voor jou belangrijk?

	niet belangrijk	een beetje belangrijk	belangrijk	erg belangrijk	heel erg belangrijk
Erkenning van mijn kennis en kwaliteiten.		4	1	3	
Toelaatbaarheid op vervolg onderwijs.	3	1	3	1	
Vergroten van kansen op de arbeidsmarkt.		2	2	2	2
Vergroten van zelfwaardering.		2	2	2	2
Mezelf nuttig voelen, een doel hebben.		1	2	2	3
Voldoen aan de maatschappelijke norm.	2	2	4		
Zijn er nog andere redenen voor jou belangrijk?	Ja 1	Nee 7	Welke: Wat voor ondersteuning en begeleiding ik kan krijgen bij het volgen van de opleiding.		

Vraag 3: Hoe kies jij?

	vaak	soms	nooit
Ik laat mij leiden door mijn verstand (feiten).	7	1	
Ik laat mij leiden door mijn gevoel.	3	5	
Ik laat mij leiden door de keuze van anderen.	1	5	2

Vraag 4: Om tot een juiste studie keuze te komen heb ik stil gestaan bij?

	niet actief	een beetje actief	actief	erg actief	heel erg actief
Wat wil ik (interesses).		1	1	4	2
Wie ben ik (ik en mijn autisme).	2	1	2	1	2
Wat kan ik (waar ben ik goed in).		2	2	2	2
Wat past bij mij (opleiding soort).		2	2	2	2
Wie kan mij helpen (persoonlijke ondersteuning).		5	1	1	1
Hoe leer ik.	2	2	4		
Wat kan mij helpen (hulpmiddelen, voorzieningen, aanpassingen etc.).	1	4	2	1	
Kansen op de arbeidsmarkt (beroepen perspectief).	4	1		3	
Financiële mogelijkheden.	3	2	2	1	
Waren er nog andere onderdelen voor jou belangrijk?	Ja 2	Nee 6	Welke: Reistijden van en naar de school duur van de opleiding		

Vraag 5: Hoe heb jij je georiënteerd op de opleiding?

	vaak	soms	nooit
Geschreven informatie over opleiding, profielkeuze en beroepen (internet, brochures, etc.).	5	2	1
Uitzoeken en vergelijken van verschillende opleidingsmogelijkheden (regulier/thuisstudie, MBO/HBO, etc.).	3	2	3
Open dagen opleiding bezoeken.	2	3	3
Meeloopdag opleiding en/of werkplek.	1	1	6
Gesprek met deskundige op de opleiding en/of werkplek.	2	2	4
Gesprek met familie/vrienden.	6	1	1
Middelen gericht op beroepskeuze (denk aan: beroepskeuze testen, bekijken van beroepen filmpjes, lezen van informatie over beroepen).	1	4	3
Middelen gericht op interesse (denk aan: interesse test, overzicht maken van dingen die je leuk vindt, schema maken van wel interessant en niet interessant is).	3	3	2
Middelen gericht op kwaliteiten (denk aan: kwaliteiten test, sterkte analyse, kernkwadranten, overzicht van dingen die gemakkelijk voor je zijn).	1	3	4
Maken van testen..		4	4
Gesprekken met begeleider over bevindingen	2	4	3

Vraag 6: Wie waren er belangrijk bij het vormen van jouw studiekeuze

	als negatief ervaren	niet belangrijk	een beetje belangrijk	belangrijk	erg belangrijk
Familie.		2	1	2	3
Vrienden.		3	2	1	2
Professionals.	1	3	3		1
Trajectbegeleider GGZ Centrum Autisme.		2	3	3	
Was er nog iemand anders voor jou belangrijk?	Ja 1	Nee 7	Wie en waarom: Mijn algehele ervaring met de hulpverlening, dit was mijn motivatie voor deze opleiding.		

Vraag 7: Als je nu opnieuw een studiekeuze moest maken, wat zou je dan anders doen?

	Niet	minder	zelfde	meer	Veel meer
Uitzoeken wat wil ik (interesses).		1	5	2	
Uitzoeken wie ben ik (ik en mijn autisme).			5	1	2
Uitzoeken wat ik kan (waar ben ik goed in).			5	3	
Uitzoeken wat bij mij past (soort opleiding en beroep).			5	3	
Wie kan mij helpen? (persoonlijke ondersteuning)			4	2	2
Hoe leer ik?			3	4	1
Wat kan mij helpen? (hulpmiddelen, voorzieningen, aanpassingen etc.)			3	4	1
Kansen op de arbeidsmarkt? (beroepen perspectief)			5	3	
Financiële mogelijkheden?			6	2	
Zijn er nog andere dingen die je anders zou doen?	Ja 1	Nee 7	Welke: Ik zou eerder mijn gevoel achterna gegaan zijn en had me niet laten afschepen. Ook zou ik van te voren meer aandacht gegeven hebben aan het onderdeel plannen, dit is voor mij nog steeds erg lastig.		

Vraag 8: Als je nu opnieuw een studiekeuze moest maken, zou je dan ondersteuning willen van een trajectbegeleidster?

Ja 7	Waarom: Omdat de beroepsopleidingen markt zeer onoverzichtelijk is. Omdat ik nog steeds wat zelfstandigheid mis in het ondernemen van cruciale stappen Voor mij is inzicht heel erg belangrijk om van te voren goeie keuzes te maken en het niet af te schuiven. Helpt mij overzicht en anders denken, relativeren omdat ik moeite heb met verbeelding. Als ik er moeite mee heb met het vinden van een studie, dan wil ik wel ondersteuning van een traject begeleider. Lijkt mij veel handiger en zou mij helpen om zicht op de zaken te houden. Vooraf: Vaak als ik dingen uitzoek verdrink ik in de details. Ik kan slecht hoofd en bijzaken onderscheiden en dit beïnvloedt mijn keuzes negatief. In mindere mate: Voor als ik iets moet regelen met instanties en niet goed hoe ik dat moet aanpakken. Voor mij is inzicht heel erg belangrijk om van te voren goeie keuzes te maken en het niet af te schuiven.
Nee 1	Waarom: Vanwege mijn eerdere ervaringen en omdat ik meteen toen ik van deze opleiding hoorde wist dat dit het was voor mij.

Bijlage 7 Samenvatting feedback verkregen uit ronde twee

Structuur.

De opzet van het product is meer dan alleen het traject kiezen. De fases van het verkrijgen en het behouden zijn ook verwerkt. Het geeft een mooi overzicht van de werkinvulling voor een trajectbegeleider studie maar zorgt voor onvoldoende zicht in de fases van het keuzetraject. De focus zal hier weer naar terug moeten.

Opzet product lijkt niet logisch en navolgbaar. Voor een leek is het niet duidelijk hoe het te gebruiken en te lezen. Door hier uitleg over te geven zal de overdraagbaarheid en de meerwaarde van het product versterkt worden.

Uitwerking Client Competentie Profiel en Profiel Passende Opleiding.

Duidelijke visuele weergave van de twee afzonderlijke profielen. Het geeft in een oogopslag weer welke vragen belangrijk zijn en beantwoordt moeten worden. De uitwerking van de vragen kan nog versterkt worden door het te benoemen en specifieker te maken van belangrijke kernbegrippen en acties.

Opbouw theoretisch kader.

De theorie is losstaand van elkaar en loopt niet mooi in elkaar over. Bij alle uitwerkingen is overlap aan informatie terug te vinden. Het verkrijgen van de concrete informatie is hierdoor moeilijk te volgen en vraagt nog wat van je eigen beredenering. Een nieuwe opzet in volgorde en het nalopen van de inhoud is gewenst.

Bijlage 8 Notitie email evaluatieronde drie

Hoi.....

Op ... juli hebben wij om ...uur tot (1,5 uur later) een afspraak staan op het werkgebouw van de WWA om het over mijn ontworpen product: "Handleiding voor; traject studiekeuzebegeleiding voor mensen met autisme" te hebben. De Het product is toegevoegd als bijlage.

Om je verder alvast te kunnen voorbereiden op de inhoud van het gesprek zal ik de bespreekpunten weergeven.

- Wat is je totale indruk van het product.
- Hoe komt het schematisch schema op jou over. (is het overzichtelijk, en duidelijk)
- Is de opbouw van het schema voor jou helder en kun je je hierin vinden?
- Wat vind je van het ClientCompetentieProfiel?
- Wat vind je van het ProfielPassendeOpleiding?
- Hoe zijn jou verwachtingen/ideeën over het product?

Alvast bedankt voor je tijd en medewerking en tot.....juli.

Groetjes Anette Sprengers

Bijlage 9 Eindproduct onderzoek

Een handleiding voor:

Traject studiekeuzebegeleiding voor mensen met autisme

Anette Sprengers
Centrum Autisme-GGZ Breburg
Goirle 15-8-2013

Voorwoord

Voor u ligt een handleiding die ingezet kan worden bij het traject studiekeuzebegeleiding. Het is tot stand gekomen door een praktijkgericht onderzoek dat zich heeft afgespeeld bij de GGzBreborg binnen de afdeling Centrum Autisme. Het dient tevens als afstudeerproject voor de opleiding Master SEN.

De handleiding is geschreven voor trajectbegeleiders die werken met volwassen mensen met autisme die om ondersteuning vragen bij het maken van een studiekeuze. Het vormen van een keuze is niet altijd gemakkelijk. Laat staan als het hierbij gaat om een studiekeuze, die vaak als eerste stap dient voor je verdere loopbaan. Daar komt nog eens bij dat mensen met autisme moeite hebben met het vormen van verbeelding en het zien van de context en de samenhang. Waardoor het maken van een keuze vaak extra moeilijk is.

Om professionals te kunnen ondersteunen en inzicht te geven in de essentiële stappen voor een bewuste studiekeuze, is deze handleiding geschreven. De essentiële fases en de daarbij behorende stappen zijn samengevoegd in een schematisch weergave, die daarna uitgewerkt is qua inhoud en voorbeelden geeft op mogelijke interventies. Door de inzet van deze handleiding mag een begeleider er van uitgaan dat alle onderdelen voor het vormen van een bewuste studiekeuze aan bod komen en hierbij op een verantwoorde manier is gehandeld.

Ondanks dat de handleiding gericht is op ondersteuning bij mensen met autisme wil ik niet uitsluiten dat andere doelgroepen er ook geen meerwaarde aan kunnen hebben. Voor iedereen gelden namelijk dezelfde essentiële stappen. Het verschil zit echter in de manier van ondersteuning en begeleiding. Wat hierbij het beste aansluit bij jou doelgroep zal dan verder op georiënteerd moeten worden.

Hoe te gebruiken!

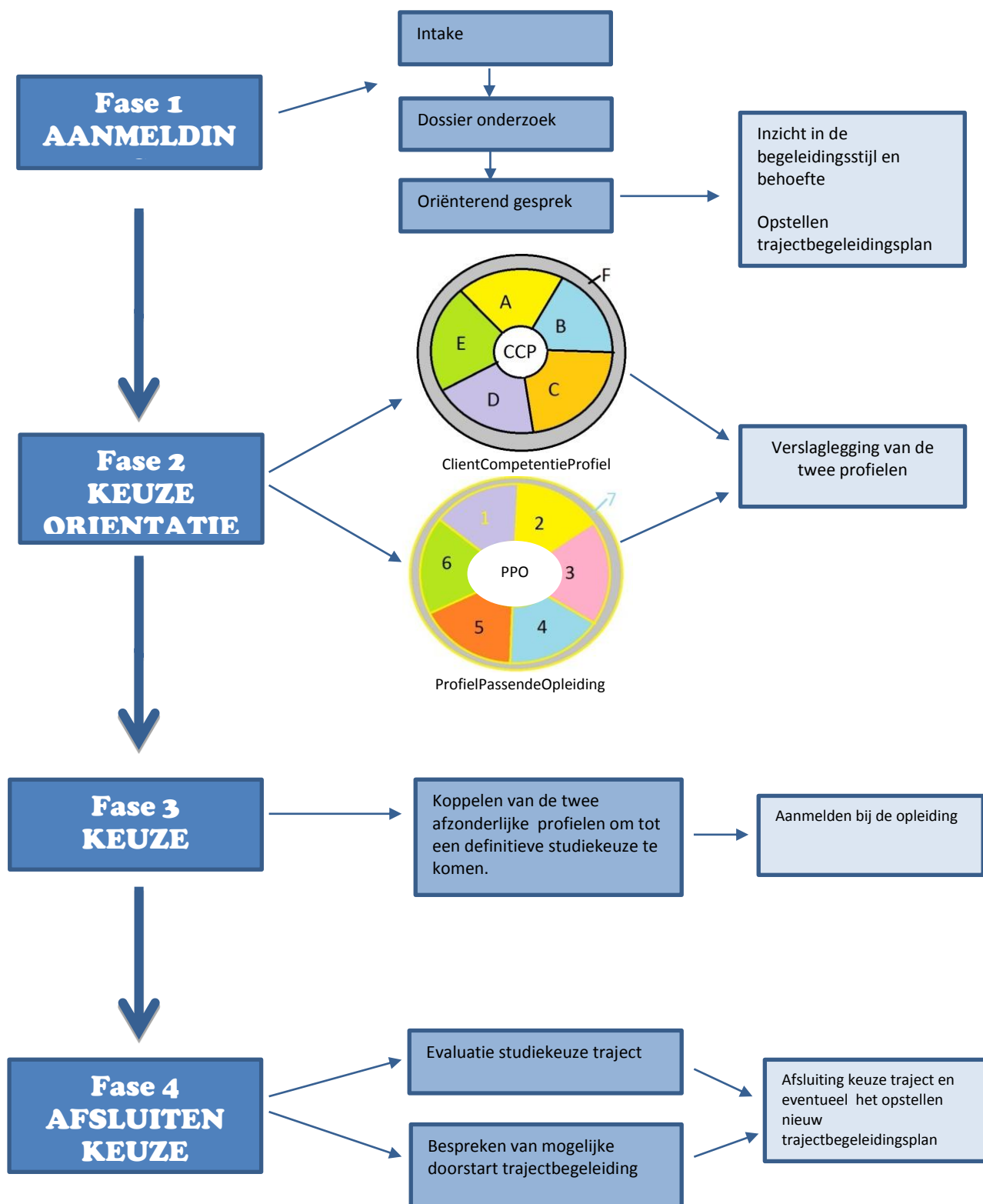
De handleiding is opgebouwd in vier fases die daarmee de structuur vormen van het te doorlopen traject. Fase 1 gaat over de aanmelding voor een traject. In fase twee richten we ons op de keuze oriëntatie waarna we in fase 3 de keuze kunnen vormen. Uiteindelijk zal in fase 4 de evaluatie plaatsvinden over het doorlopen traject. In hoofdstuk 2 worden de vier fases inhoudelijk beschreven.

In hoofdstuk 1 vinden we achtergrondinformatie over keuzes maken, keuzes maken met autisme en aandachtspunten voor de begeleiding bij het ondersteunen van de keuzevorming. Een ieder is vrij om zelf te bepalen of het doornemen van deze informatie van meerwaarde is.

Naar aanleiding van het onderzoek zijn er twee profielen ontstaan die helpende zijn bij de oriëntatie van een keuze. Het gaat om een CliëntCompetentieProfiel en een ProfielPassendeOpleiding. De werkwijzen en de belangrijke onderwerpen en mogelijke interventies worden in hoofdstukken 3 en 4 beschreven. Deze hoofdstukken vormen eigenlijk de kern van een studiekeuze traject en zullen daarom de meeste tijd en aandacht vragen.

Uiteindelijk is in hoofdstuk 5 een overzicht van de gebruikte literatuur te vinden die verder is aangevuld met verwijzingen naar belangrijke en of interessante boeken en websites.

Schematische weergave, traject studiekeuzebegeleiding.

Hoofdstuk 1 Algemene informatie

Keuzes maken

Mensen kunnen op verschillende manieren een keuze maken. Uit onderzoek komen zeven verschillende keuzestijlen naar voren, die allemaal hun eigen insteek en begeleidingsbehoefte hebben. Kort samengevat komt het op het volgende neer;

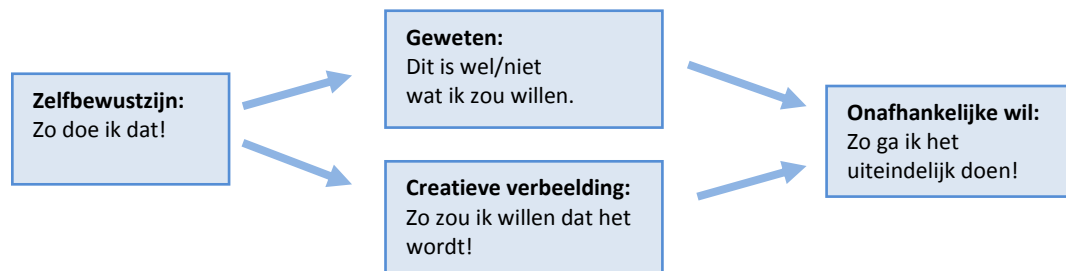
“De kunst van het kiezen is de kunst van het overwegen. De vraag is echter welke weegschaal je hanteert:

- * Overweeg je vanuit je hoofd? (logisch rationeel)
- * Overweeg je vanuit je hart? (emotioneel)
- * Overweeg je vanuit je jezelf? (eigenzinnig)
- * Overweeg je vanuit de ander? (meegaand)
- * Overweeg je vanuit het hier en nu? (impulsief)
- * Overweeg je vanuit het daar en dan? (uitstellend)”

(Vrij naar Peit Weisfeld) (Beekers, 2006, p. 40)

In het boek “Kiezen is een kunst” van Paul Beekers, worden de zeven stijlen uitgebreid toegelicht.

Verder zorgt zelfregulatie voor een bewuste keuze. Maar wat houdt dit nu concreet in? In het boek “Kiezen is een kunst” (Beekers, 2006, p. 28) is hiervoor het volgende schema opgenomen:

Voor bovenstaande is het belangrijk dat je de context van je keuzes kunt zien. Hiervoor is samenhang in denken belangrijk. Doordat we de samenhang (context) van iets zien kunnen we een voorselectie maken van onze mogelijkheden. Deze selectie zorgt ervoor dat we onze daadwerkelijke keuze beperken tot een overzichtelijke en kleinere groep van mogelijkheden. Samengevat komt het erop neer dat de volgende onderdelen van belang zijn:

- Je moet in verschillende mogelijkheden, alternatieven kunnen denken.
- Je moet de gevolgen van je keuze kunnen inschatten.
- Je moet je keuze kunnen uiten.

Het maken van een goede keuze is een proces waarbij meerdere factoren een rol spelen en om deze inzichtelijk en overzichtelijk te houden is structuur en orde belangrijk. Dit ook omdat het tijdspad voor je keuze vaak beperkt is.

Autisme

Autisme behoort bij de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) tot de pervasieve ontwikkelingsstoornissen. Dit houdt in dat de ziekte zich vertoont op alle domeinen van het functioneren en zich over het gehele leven van een individu afspeelt. Hoe autisme zich bij iemand uit, kan erg verschillend zijn. Toch hebben ze allemaal een drietal overeenkomsten. Ze ondervinden problemen binnen de sociale interactie, communicatie en verbeelding. Dit is beter bekend als de triade van Wing (2001).

Het gedrag van iemand met autisme komt mede tot stand door zijn andere manier van denken en voelen (waarnemen en emoties). Wil je het gedrag van iemand met autisme begrijpen, dan zal je zijn manier van denken en voelen moeten begrijpen. Je zult zijn gedrag eerst moeten achterhalen voor je er iets mee kunt doen. In het boek 'autisme en normale begaafdheid in het onderwijs' hebben ze het over de buiten- en binnenkant van autisme (Vermeulen, Mertens, & Vanroy, 2010, p. 41). Verder ondervinden mensen met autisme vaak problemen binnen de centrale coherentie (de samenhang in het denken), Theory of Mind (vermogen tot rolname en perspectiefname) en executieve functies (plannen en organiseren).

Een ander belangrijk aandachtspunt is de communicatie door en met iemand met autisme. Zintuiglijke prikkels worden anders waargenomen en op een andere manier verwerkt als bij mensen zonder autisme. Mensen met autisme overzien vaak niet het geheel van de communicatie omdat ze de samenhang tussen non-verbaal/ verbaal en de context niet altijd zien. Daarnaast wordt de taal vaak letterlijk geïnterpreteerd en hebben ze moeite met het scheiden van hoofd- en bijzaken.

Keuzes maken voor iemand met autisme

Voor mensen zonder autisme is kiezen en zelf beslissen een recht waar ze op staan, hoeksteen van vrijheid. Voor mensen met autisme is kiezen en beslissen een opdracht waar ze voor staan. (Vermeulen, Dit is de titel, over autistisch denken, 1999, p. 92)

Net hebben we kunnen lezen dat zelfregulatie zorgt voor een bewuste studiekeuze. Daarvoor zijn het overzien van de context, samenhang in denken en het hebben van een verbeelding belangrijk. Dit zijn begrippen waarbinnen mensen met autisme problemen ondervinden. Het zal je dan ook niet verbazen dat het komen tot een keuze bij iemand met autisme langer duurt dan bij iemand zonder autisme.

Peter Vermeulen schijft in het boek "Dit is de titel", over het belang voor het weergeven van kaders bij een keuze. Hierbij zorg je voor het verhelderen van de context en het inzichtelijk maken van de mogelijke gevolgen van de keuze. Om hiertoe te komen maak je gebruik van de centrale coherentie en de Theory of Mind wat weer begrippen zijn waarbinnen mensen met autisme problemen ondervinden. Je kunt je daarom afvragen of iemand met autisme hier "alleen" uitkomt.

Door problemen binnen de effectieve functies ondervinden mensen met autisme vaak moeilijkheden bij het plannen en organiseren van het traject en de daaruit voortkomende acties. Het overzicht gaat verloren waardoor iemand zich kan verliezen in de prioriteiten, belangen en mogelijkheden. Gevolg is dat het een grote chaos wordt in zijn hoofd, maar ook in de uitvoering. Uiteindelijk komen ze niet meer toe aan het vormen van een keuze, omdat er mogelijkheden open blijven staan.

Aandachtspunten voor de begeleiding bij het keuzeproces voor mensen met autisme

Berckelaer-Onnes (2008) benadrukt het belang van hand in hand gaan van beeldvorming en behandeling bij mensen met autisme. Belangrijk uitgangspunt hierbij is de ijsbergtheorie. *"We zien het gedrag (de buitenkant,) maar moeten de oorzaak van het gedrag achterhalen in hetgeen niet zichtbaar is (de binnenkant). Gedrag is het topje boven de waterspiegel en de oorzaak is de berg onder de waterspiegel".*

Het leveren van maatwerk is belangrijk. Aandacht voor de cliënt en zorgdragen voor onderlinge afstemming zijn hierbij uitgangspunten. Autisme uit zich bij iedereen anders. We moeten er daarom van uitgaan dat de manier van keuzes maken ook verschillend zullen zijn.

Door de problemen binnen de effectieve functies zal er door de begeleider aandacht moeten zijn voor het proces van de keuzevorming. Samen met de cliënt zal er gezorgd moeten worden voor een duidelijke organisatie en planning van het te doorlopen traject.

Hoofdstuk 2 De vier fases

Fase 1 Aanmelding

1. Intake

Een intake bestaat uit een persoonlijk gesprek waarbij de cliënt, behandelaar, de trajectbegeleider en eventueel personen uit het netwerk aanwezig zijn.

Tijdens dit gesprek zullen de volgende onderwerpen besproken worden:

- Belang /motivatie voor een studiekeuze.
- De aard van de hulpvraag.
- Afstemming van elkaars verwachtingen en mogelijkheden.
- Korte weergave van de inhoud van het te volgen traject.

2. Oriëntatie psychisch dossier.

Dit zal bestaan uit een documentonderzoek in beschikbare dossier van de cliënt bij de GGZ. De, volgens de trajectbegeleider, belangrijke items en onderdelen zullen in een volgend gesprek gecontroleerd en besproken worden op juistheid bij de cliënt.

3. Oriëntatie gesprek.

Het oriëntatiegesprek vindt plaats tussen de trajectbegeleider, de cliënt en eventueel iemand uit zijn netwerk.

Tijdens dit gesprek zullen de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Opleidingservaringen.
- Zijn manier van keuzes maken ik het algemeen.
- Eigen ideeën en bevindingen voor zijn huidige studiekeuze.
- Uitleg over de inhoud van het te doorlopen traject.
- Maken van afspraken m.b.t. de werkwijze en ondersteuningsmogelijkheden.
- Afstemmen en plannen van de eerstvolgende stap binnen het traject.

Afsluiten fase 1.

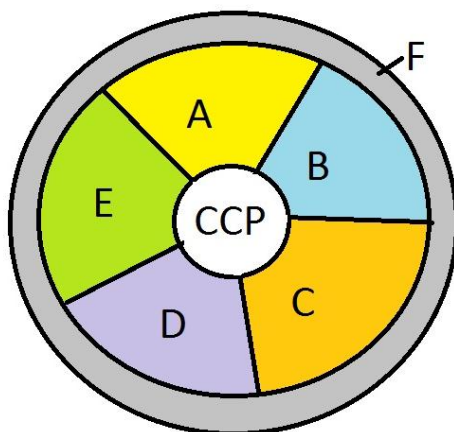
De verkregen informatie bij fase 1 zorgt voor een beeldvorming van de cliënt en desbetreffende hulpvraag. De manier van begeleiding en ondersteuningsbehoefte is afgestemd met de cliënt. Deze worden tot een trajectbegeleidingsplan verwerkt die dient als verantwoording voor het zorgaanbod van het te doorlopen traject.

Fase 2 Keuze oriëntatie

Om een weloverwogen keuze te kunnen maken is inzicht nodig op verschillende gebieden. Hierover is meer te lezen in hoofdstuk 1. Voor de keuze oriëntatie zijn er twee profielen belangrijk. Het CliëntCompetentieProfiel, dat insteeekt op de persoonlijke kenmerken, kwaliteiten en mogelijkheden van de cliënt en het ProfielPassendeOpleiding. Deze gaat in op randvoorwaarden van of voor een opleiding. Welke competenties zijn noodzakelijk voor de opleiding en hoe verhoudt dit zich tot de persoonlijke competenties.

Als begeleider ondersteun je de cliënt in zijn zoektocht. Samen met de cliënt ga je op zoek naar mogelijke interventies en acties om in te zetten en achteraf evalueer je deze samen. Het doel is dat de cliënt inzicht krijgt in zijn keuzemogelijkheden, waarbij de ondersteuning aansluit bij de behoefte van de cliënt. Het is dan ook vrij of je instapt bij het CliëntCompetentieProfiel, of bij het ProfielPassendeOpleiding. De hulpvraag en de al aanwezige voorinformatie bij de cliënt zijn hiervoor bepalend. Beide profielen zijn gericht op beeldvorming en je kunt makkelijk van het ene profiel naar het andere overstappen of terug. Wees daarom flexibel in de ondersteuning, maar zorg er wel voor dat het uiteindelijke beeld voor de cliënt kloppend is.

CliëntCompetentieProfiel (CCP)

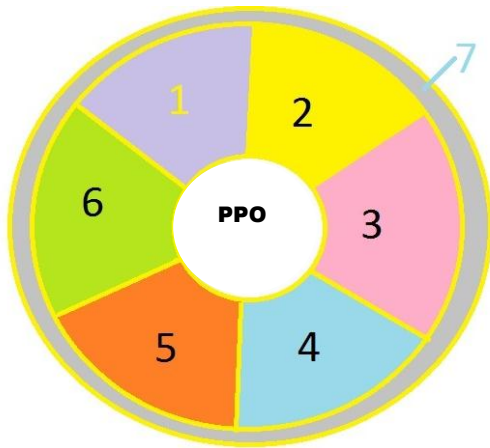
- A. Wie ben ik?**
- B. Wat kan ik?**
- C. Wat wil ik?**
- D. Wat past bij mij?**
- E. Hoe leer ik?**
- F. Netwerk, ervaringen en achtergrond.**

Samen met de cliënt wordt er stil gestaan bij bovenstaande vragen. Hierbij kan de afbeelding van de cirkel aan de cliënt gegeven worden, waardoor er een totaal overzicht verkregen wordt over alle vragen. Soms kan het beter werken om dat niet te doen, stel dan de vragen afzonderlijk van elkaar en laat de cliënt hierop reageren. Daarna wordt er samen bekeken of er nog acties en interventies ingezet moeten worden ter beantwoording van de vraag, of dat deze al voldoende beantwoord zijn. In hoofdstuk 3 wordt het CliëntCompetentieProfiel nader beschreven en inhoudelijk toegelicht.

Door het beantwoorden van het CliëntCompetentieProfiel ontstaat beeldvorming van de cliënt en wensen en mogelijkheden. Daarnaast zorgt het voor één of meerdere beroepsrichtingen waar interesse en/of voorkeur naar uit gaat. Deze bevindingen worden, door de begeleider, vast gelegd in een verslag. Dit verslag wordt met de cliënt besproken en gecontroleerd op concreetheid en juistheid van de interpretaties.

Profiel Passende Opleiding

Met de beroepsrichting als basis wordt er bij het ProfielPassendeOpleiding gekeken naar de mogelijkheden en randvoorwaarden van een opleiding.

1. **Benodigde sociale vaardigheden.**
2. **Benodigde functionele vaardigheden.**
3. **Inhoud van de opleiding.**
4. **Begeleidingsmogelijkheden.**
5. **Financieel overzicht.**
6. **Sfeer van de opleiding.**

Ook nu wordt er samen met de cliënt stilgestaan bij bovenstaande vragen. Daarnaast heb je ook nu de keuze of je de afbeelding van de cirkel aan de cliënt geeft. Samen wordt beoordeeld of de vraag afdoende is beantwoord, of dat extra acties en interventies voor de beantwoording wenselijk zijn. In hoofdstuk 4 wordt het ProfielPassendeOpleiding nader beschreven en inhoudelijk toegelicht.

Door het beantwoorden van het ProfielPassendeOpleiding worden één of meerdere opleidingskeuzes zichtbaar. Deze bevindingen worden, door de begeleider, vastgelegd in een verslag. Dit verslag wordt met de cliënt besproken en gecontroleerd op concreetheid en juistheid van de interpretaties.

Afsluiten fase 2.

Wanneer de verslagen van beide profielen door de cliënt goed bevonden worden, kan de stap gezet worden naar de volgende fase.

Fase 3 Keuze vorming

In deze fase worden de bevindingen van de twee profielen aan elkaar gekoppeld. Voor een deel is dit al gebeurd tijdens de oriëntatiefase, maar we moeten er niet van uitgaan dat toen de definitieve keuze al gevormd is.

Afhankelijk van het aantal verkregen beroepsmogelijkheden en opleidingsmogelijkheden zullen er onderlinge verbanden met elkaar gelegd moeten worden. Bij welke vorm en soort van opleiding komt de cliënt het beste tot zijn recht en welke mogelijkheden zijn hiervoor binnen de beroepsrichting. Samen met de cliënt worden de conclusies en randvoorwaarden weergegeven en wordt er van daaruit gezocht naar de definitieve opleiding.

Afsluiten fase 3.

Als de definitieve keuze is gemaakt kan de cliënt zich aanmelden bij desbetreffende opleiding.

Fase 4 Afsluiting keuze traject

De cliënt kan zich aanmelden of heeft zich aangemeld bij de opleiding. Het traject studiekeuzebegeleiding is hiermee tot een eind gekomen. Om te kijken hoe de cliënt het traject heeft ervaren, vindt een afsluitend gesprek plaats. Hierin wordt het gehele proces geëvalueerd, waarna er nog even vooruitgekeken wordt naar het vervolgtraject. Uiteindelijk wordt besproken of de inzet van trajectbegeleiding beëindigd wordt, of dat er behoefte is aan voortzetting van de ondersteuning.

Het is mogelijk dat dit gesprek zal plaatsvinden samen met de behandelaar. Mocht hier geen sprake van zijn, dan zal deze via een eindverslag op de hoogte gebracht worden.

Doorstart trajectbegeleiding.

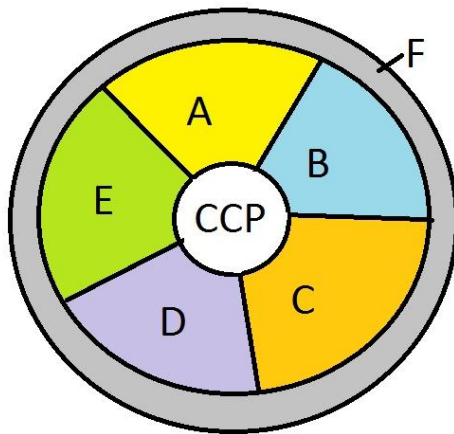
Wanneer de cliënt aangeeft graag verder gebruik te willen maken van de trajectbegeleider, zal dit goed bevonden moeten worden door de behandelaar. Het is belangrijk dat de hulpvraag en doelstelling hiervoor inzichtelijk zijn en de meerwaarde van het traject onderbouwd kan worden. Wanneer er toestemming is verkregen voor een doorstart zal een nieuw trajectbegeleidingsplan opgesteld moeten worden.

Afsluiten fase 3.

De cliënt en diens behandelaar zullen een afsluitend evaluatieverslag ontvangen die uiteindelijk opgenomen wordt in het psychisch dossier.

Hoofdstuk 3 Cliënt Competentie Profiel

In dit hoofdstuk wordt er stilgestaan bij de vragen van het CliëntCompetentieProfiel. Als eerst zal er uitleg gegeven worden over de inhoud van de vraag. Hieraan zijn een aantal deelvragen gekoppeld. Verder zijn er een aantal hulpmiddelen weergegeven ter ondersteuning van het beantwoorden van de vraag.

A. Wie ben ik?

We gaan op zoek naar de persoonskenmerken van de cliënt.

Wat is het karakter van de cliënt?

Welke kenmerken van het autisme spelen een rol bij de cliënt?.

Welke sociale vaardigheden bezit ik en waar ondervind ik problemen mee?

Hulpmiddelen hierbij zijn:

- Mindmap
- Kernkwadranten (Daniel Ofman, 1999)
- Zelfbeeld, zelfbeoordelingsschaal (Leermap uit België)
- Psycho-educatie
- Waarden en normen
- Persoonlijkheidstest

B. Wat kan ik?

Hierbij wordt er gekeken naar de mogelijkheden, capaciteiten en beperkingen van de cliënt.

Welke competenties beheerst de cliënt?

Wat is zijn sterkte/zwakte analyse?

Met welke beperkingen moet rekening gehouden worden en welke mogelijkheden zijn hiervoor wel van toepassing?

Hulpmiddelen hierbij zijn:

- Mindmap
- Kwaliteiten test
- Sterkte zwakte analyse
- Competenties inzichtelijk maken
- Vaardigheden test

C. Wat wil ik?

De interesses van een cliënt spelen hierbij een belangrijke rol.

Welke onderwerpen en activiteiten vindt de cliënt leuk?

Wat zijn de hobby's van de cliënt en welke hobby's heeft hij gehad?

Welke beroepen spreken hem aan en/of zou hij graag willen uitvoeren?

Hulpmiddelen hierbij zijn:

- Mindmap
- Motivatie test
- Interesse test
- Beroepentest
- Bekijken beroepen filmpjes
- Studiekeuze test

D. Wat past bij mij?

Inzicht krijgen in hoe iemand het beste tot zijn recht komt is hierbij het uitgangspunt. Wat zijn de belangrijke voorwaarden en maatregelen om te kunnen presteren?

Wanneer voelt de cliënt zich op zijn gemak?

Welke situaties worden als prettig of juist als onprettig ervaren door de cliënt?

Welke omgevingen worden als prettig of juist als onprettig ervaren door de cliënt?

Waar moet een leer/werkomgeving voor hem aan voldoen?

Hulpmiddelen hierbij zijn:

- Arbeidscompetenties
- Werk waarden en normen
- Zelfinzicht test

E. Hoe leer ik?

Studeren kan op veel verschillende manieren. Iedereen heeft hierin zijn eigen voorkeuren en manieren. Hoe zit dit bij de cliënt.

Welke voorkeur van leren heeft de cliënt?

Welke middelen en manieren gebruikt hij bij het studeren?

Waar ondervindt of ondervond hij problemen bij?

Hulpmiddelen hierbij zijn:

- Mindmap
- De leerstijltest (Kolb)
- Plannen en organiseren
- Sterkte zwakte analyse

F. Netwerk, ervaringen en achtergrond

De vragen van A t/m D worden gevormd door persoonlijke ervaringen, achtergrond en het netwerk van de cliënt. Het is belangrijk om tijdens het beantwoorden van deze vragen hier stil bij te staan.

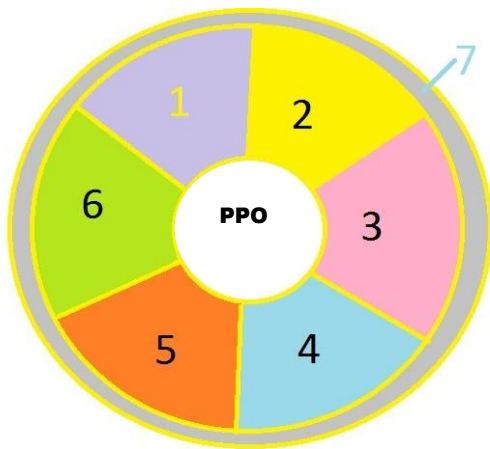
Wat is van invloed geweest en vormt daardoor belangrijke informatie voor bewustwording en zelfinzicht. Het kan motivaties, conclusies, emoties en uitgangspunten van de cliënt verhelderen. .

Het inzetten van het netwerk vormt een meerwaarde bij het keuzeproces van de cliënt. De cliënt kan er steun bij ondervinden. Het is mogelijk om iemand vanuit het netwerk aan te laten sluiten bij de gesprekken. Verder zorgt de betrokkenheid en het op de hoogte houden van het netwerk van het proces voor extra mogelijkheden. De cliënt kan op meerdere plaatsen vragen naar verduidelijking en ondersteuning, het proces wordt hierdoor breder gedragen en vanuit meerdere kanten belicht.

Daarnaast kan het netwerk van belang zijn bij de beeldvorming van de cliënt. Ze bezitten vaak specifieke informatie voor en over de cliënt waarmee contexten verhelderd kunnen worden.

Daarnaast kan het netwerk ingezet worden bij het verkrijgen van beeldvorming over de beroepscontext. Denk hierbij aan de opties voor een snuffelstage of gesprek met een professional.

Hoofdstuk 4 Profiel Passende Opleiding

1. Benodigde sociale vaardigheden

Om te studeren zijn sociale vaardigheden belangrijk. Tijdens het vormen van het CliëntCompetentieProfiel zijn deze sociale vaardigheden aan bod gekomen. Het is belangrijk om bij de beroepskeuze en de opleiding een koppeling te maken met de sociale vaardigheden die de cliënt beheerst.

Mogelijke hulpmiddelen hierbij zijn:

- Sterkte zwakte analyse van de sociale vaardigheden.
- Overzicht van de belangrijkste sociale vaardigheden voor de verschillende onderwijsvormen.
- Kijken naar de opleidingscompetenties en of arbeidscompetenties.
- Snuffelstage werkplek.
- Meeloopdag opleiding.

2. Benodigde functionele vaardigheden

Onder functionele vaardigheden verstaan we vooral het plannen , organiseren en het daadwerkelijk uitvoeren van activiteiten. Veel vaardigheden zullen bij alle vormen van een opleidingen aan de orde zijn, maar de frequentie kan wel per opleiding verschillen. Door inzicht te krijgen in de gevraagde vaardigheden en de vaardigheden die de cliënt al beheerst, kan een weloverwogen keuze gemaakt worden voor een opleidingsvorm. Met opleidingsvorm kun je denken aan thuisstudie of regulier, avond of dagopleiding, werkend leren of theoretisch, voltijd of deeltijd etc.

Mogelijke hulpmiddelen hierbij zijn:

- Inzicht krijgen in de aanwezige vaardigheden bij de cliënt en de vaardigheden die bij voorgaande opleidingen problemen gaven. (zie ook vraag D en E van het ClientCompetentieProfiel)
- Algemeen overzicht van de belangrijkste functionele vaardigheden.
- Algemene competenties voor een studie en in de specifieke competenties per opleiding.
- Gesprek met decaan van de opleiding.
- Meeloopdag op de opleiding.

3. Inhoud van de opleiding

Bij vraag 2 is al aangegeven dat er veel verschillende opleidingsvormen zijn. Daarnaast zijn er veel verschillende studierichtingen. Door gericht vanuit een beroepskeuze te oriënteren op de verschillende onderwijsmogelijkheden en de daarbij gegeven onderwijsstructuur en inhoud, kunnen weloverwogen afwegingen gemaakt worden. Opleidingen moeten uiteindelijk allemaal voldoen aan de voorgeschreven eindkwalificaties. De organisatie, manier van lesgeven, mate van zelfstandigheid, inhoudelijk aanbod, ondersteuningsmogelijkheden, etc. kunnen echter erg verschillend zijn. Zorg dragen voor een opleiding die het beste aansluit bij de mogelijkheden en wensen van een cliënt verkleint de inzet van ondersteuning en vergroot de kans van slagen.

Mogelijke hulpmiddelen hierbij zijn:

- Internet via zoeksites.
- Internet via algemene opleidingssites.
- Internet en/of brochures van betreffende opleidingen.
- Bezoeken open dagen.
- Meeloopdag op de opleiding.
- Gesprek met decaan van de opleiding.
- Snuffelstage werkplek.

4. Begeleidingsmogelijkheden

Via het CliëntCompetentieProfiel is er beeldvorming ontstaan over de wensen en mogelijkheden van de cliënt. Hierdoor zijn de sterke en zwakke kanten inzichtelijk geworden en kunnen we zicht krijgen op de mogelijke ondersteuningsbehoeften voor de cliënt. Inzicht krijgen van de belangrijkste ondersteuningsbehoeften en de mogelijkheid hiervoor binnen de opleiding is noodzakelijk. Een gerichte oriëntatie op de mogelijkheden is wenselijk.

Mogelijke hulpmiddelen en hulpbronnen hierbij zijn:

- Internet en/of brochures van betreffende opleidingen.
- Gesprek decaan of studiesteunpunt van de opleiding.
- Internetsite gericht op steun voor studeren met een handicap.
- Netwerk.
- Zorginstellingen.
- Steunpunt autisme.
- Mee

5. Financieel overzicht

Aan het volgen van een opleiding zijn kosten verbonden. Het is belangrijk om inzicht te hebben in de geschatte kosten en de eigen financiële mogelijkheden. Daarnaast zijn er instanties die ondersteunend kunnen zijn in deze kosten; denk bijvoorbeeld aan Studiefinanciering en het UWV. Kijkend naar de mogelijkheden hiervoor en de daarbij behorende voorwaarden is belangrijk. Daarnaast is het zinvol om stil te staan bij de eventuele consequenties als de studie niet volbracht wordt. Ontstaat er dan een schuld? Hoe hoog zal deze schuld dan zijn? Hoe kan hier mee omgegaan worden? Dit zijn belangrijke vragen om samen bij stil te staan.

Mogelijke hulpbronnen hierbij zijn:

- Duo.
- UWV/Wajong instantie.
- Steunpunt autisme.
- Mee.
- Internet.

6. Sfeer van de opleiding

Een opleiding kan zich op papier soms anders voordoen dan in de werkelijke praktijk. Om misverstanden te voorkomen is het belangrijk om te weten wat voor de cliënt belangrijk is in omgang en in aanbod. In het CliëntCompetentieProfiel is hier al aandacht voor geweest, maar nu moet deze getoetst worden aan de praktijk. Klopt de indruk die de opleiding geeft in zijn brochure en op de website? Voelt de cliënt zich thuis bij de opleiding en komt het overeen met zijn verwachting en wens?

Mogelijke hulpmiddelen hierbij zijn:

- Geschreven informatie over de opleiding.
- Open dag opleiding.
- Gesprek met decaan en/of docent.
- Gesprekken studenten.
- Meeloopdag bij de opleiding.

7. Netwerk

Ook nu kan het netwerk van belang zijn bij de uitvoering van dit proces. Een cliënt kan een beroep doen op zijn netwerk ter beantwoording van één of meerdere vragen. Cliënten die ervoor gekozen hebben het netwerk gedurende het gehele keuzeprocess erbij te betrekken door aanwezigheid bij de individuele gesprekken, zullen dat ook nu hebben.

Hoofdstuk 5 Literatuurlijst & Verwijzingen

Literatuurlijst

- Beekers, P. (2006). *Kiezen is een kunst*. Amersfoort: Wilco Drukkerij.
- Gezondheidsraad. (2009). *Autismespectrumstoornissen: een leven lang anders*. Den Haag: Gezondheidsraad.
- Maassen, H. (2005). autisme ontraadseld. *Medisch Contact*, 1664-1666.
- Vermeulen, P. (1999). *Brein bedriegt*. Berchem: Vlaamse dienst Autisme en uitgeverij EPO.
- Vermeulen, P. (1999). *Dit is de titel, over autistisch denken*. Berchem: EPO.
- vermeulen, P., Mertens, A., & Vanroy, K. (2010). *Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs*. Leuven: Acco.

Boeken

- Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs
Peter Vermeulen
- Psycho-educatie bij personen met autisme Spectrum Stoornissen
Jan Schrurs
- Help mijn kind moet kiezen
Hans Kock
- Coping, Overlevingsgids voor mensen met het Aspergersyndroom
Marc Segar
- Kiezen is een Kunst
Paul Beekers

Websites

- Informatie site over studeren met een handicap.
www.handicap-studie.nl
- Site meer verschillende testen
www.123test.nl
- UWV werk site
www.werk.nl
- Site met beroepenfilms
www.internettv.roc.nl

Organisaties/instellingen

- Nederlandse Vereniging Autisme
www.autisme.nl
- Nederlandse Vereniging voor Support
www.nvssupport.nl
- Euroguidance Nederlands
Loopbaankennispunt
www.euroguidance.nl
- Landelijk Netwerk Autisme
www.landelijknetwerkautisme.nl

